

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΟΥ

ΜΠΡΑΒΑΚΟΥ ΟΡΕΣΤΗ
ΑΜ. 31 ΈΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2004

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

Διαφάνεια στη Δημόσια Διοίκηση: το ερώτημα του
«Βασικού Μετόχου»

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ

ΗΒΗ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΥ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2005

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

1. ΗΒΗ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΥ
2. ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ
3. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

_____

_____

_____

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

«Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια και τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, για την συμπαράσταση και τη συνεχή στήριξή τους. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το Πανεπιστήμιο Κρήτης για τις γνώσεις που μου προσέφερε όλα αυτά τα χρόνια»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Η «προϊστορία» του νόμου για το «βασικό μέτοχο»: ο ν.3021/2002	6
1.1.Η συνταγματική αναθεώρηση: άρθρο 14 παρ.9 του Συντάγματος.....	6
1.2.Άρθρο 14§9 και Ν.3021/2002: Η σχέση τους με το Κοινοτικό Δίκαιο.....	8
1.3. Οι Θέσεις των κομμάτων για το άρθρο 14 παρ.9.....	9
1.3.1. ΠΑΣΟΚ.....	9
1.3.2. ΝΔ.....	11
1.3.3. ΚΚΕ.....	11
1.3.4.ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ.....	12
1.4.Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	12
1.5.Στόχοι και πλαίσιο του εκτελεστικού νόμου.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Οι νέες επιδιώξεις: ο ν.3310/2005	15
2.1.Ορατοί ή εξαγγελθέντες στόχοι.....	15
2.2.Τα επίμαχα σημεία.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η επεξεργασία του νόμου και οι απόψεις των κομμάτων	18
3.1.Η συζήτηση επί της αρχής.....	18
3.1.1.Οι θέσεις της ΝΔ.....	18
3.1.2.Οι Θέσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ.....	23
3.1.3.Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε.....	29
3.1.4.Οι Θέσεις του Συνασπισμού.....	30
3.2.Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Ο δημόσιος διάλογος	34
4.1.Το χρονικό της «αποδόμησης».....	34
4.2.Ο Τύπος και ο «βασικός μέτοχος».....	35
4.3.Η σχέση του Συντάγματος με το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η «ανατροπή» του νόμου	50
5.1. Η κατ' αρχήν συζήτηση στη Βουλή.....	50
5.1.1.Οι Θέσεις της Ν.Δ.....	50

5.1.2.Οι Θέσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ.....	52
5.1.3.Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε.....	53
5.1.4.Οι Θέσεις του Συνασπισμού.....	53
5.2.Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	54
5.3.Η συζήτηση κατ' άρθρων.....	55
5.3.1.Οι Θέσεις της Ν.Δ.....	55
5.3.2.Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε.....	56
5.3.3.Οι Θέσεις του Συνασπισμού.....	56
5.4.Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	57
5.5. Η «υποδοχή» από τον Τύπο του νέου ν.3414/2005.....	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	66

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαφάνεια είναι συνυφασμένη με την ίδια την έννοια και τη λειτουργία της δημοκρατίας. Η έντονη συζήτηση, διεθνώς, για την ανάγκη να υπάρχουν πρόσθετες εγγυήσεις διαφάνειας, είναι μία πολύ ισχυρή ένδειξη της κρίσης των θεσμών της σύγχρονης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Η θέσπιση επομένως και η λειτουργία εγγυήσεων διαφάνειας είναι βασική προϋπόθεση για την υπεράσπιση της πολιτικής και άρα για την υπεράσπιση της ίδιας της δημοκρατίας απέναντι στις πιέσεις που προέρχονται από φορείς εξουσίας, οικονομικής, κοινωνικής, επικοινωνιακής ή ακόμα και τεχνολογικής ή επιστημονικής, οι οποίοι βρίσκονται εκτός πολιτικού, δηλαδή εκτός δημοκρατικού ελέγχου.

Η ελληνική έννομη τάξη προσέβλεψε στην εδραίωση της νομιμότητας, της διαφάνειας και της ποιότητας στον ευρύτερο τομέα των Μέσων Ενημέρωσης. Η βούληση της Ελληνικής Πολιτείας για την εγκαθίδρυση απόλυτης διαφάνειας, τόσο στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων όσο και στις σχέσεις της πολιτικής εξουσίας με τις επιχειρήσεις των μέσων ενημέρωσης, αποτυπώθηκε στο ίδιο το Σύνταγμα της χώρας.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με το «βασικό μέτοχο» και πιο συγκεκριμένα με τη «διαδρομή» των εκτελεστικών νόμων που εκδόθηκαν μετά την ψήφιση του άρθρου 14 παρ.9 του Συντάγματος 1975/1986/2001. Για το σκοπό αυτό θα εξετάσουμε όχι μόνο το συγκεκριμένο άρθρο αλλά και τους νόμους, 3021/2002, 3310/2005 και 3414/2005. Θα γίνει δηλαδή διεξοδική ανάλυση όλων των εκτελεστικών νόμων από τη «γένεσή» τους. Θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε ποιοι ήταν οι στόχοι τους, ποια τα επίμαχα στοιχεία τους καθώς και ποιες ήταν οι θέσεις των κομμάτων απέναντί τους. Επίσης θα προσπαθήσουμε να καταγράψουμε την «υποδοχή» που τους επιφύλασσε κάθε φορά ο Τύπος μέσα από δημοσιεύματα εφημερίδων. Δεν θα παραλείψουμε να εξετάσουμε την άποψη που εξέφρασε και η επιστημονική κοινότητα για ορισμένα από τα θέματα που έθιξαν οι νόμοι αυτοί.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι τα ερωτήματα που τίθενται μέσα από την εργασία, τα οποία θα βοηθήσουν να διερευνηθεί και να αναλυθεί καλύτερα το θέμα με το οποίο ασχολούμαστε. Μερικά από τα ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής: «μπορεί μια διάταξη να άρει το πρόβλημα της διαπλοκής», «γιατί ο Έλληνας Αναθεωρητικός Νομοθέτης θεώρησε επιτακτική την ψήφιση της συνταγματικής διάταξης του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος;», «ήταν αυθαίρετη αυτή η επιλογή του;», «υπάρχει

τελικά ή δεν υπάρχει διαπλοκή στην χώρα μας;», «είναι οι εκτελεστικοί νόμοι συμβατοί με το Κοινοτικό Δίκαιο και αν όχι τότε ποιος είναι ο κίνδυνος για τη χώρα μας;», «αποτελεί ο «βασικός μέτοχος» ελληνική πρωτοτυπία;», γιατί «τροποποιήθηκε ο ν.3310/2005;» και «τελικά μήπως με το ν.3414/2005 ο «βασικός μέτοχος» μετατοπίζεται προς κάποια άλλη εξουσία;». Και αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα τα οποία τίθενται μέσα από την παρούσα εργασία.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Διεύθυνση

Οικίας: .....

Τηλέφωνα

Επικοινωνίας: .....

.....

ΜΠΡΑΒΑΚΟΣ ΟΡΕΣΤΗΣ

Προσωπικές

Πληροφορίες

Πατρώνυμο: Παναγιώτης

Ημερομηνία Γέννησης: .....

Τόπος Γέννησης: Καλαμάτα

Οικογενειακή Κατάσταση: Άγαμος

Σπουδές

- 2000-2004

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης της Σχολής Κοινωνικών

Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης με βαθμό πτυχίου

8.17 («Λίαν Καλώς»)

- 1999-2000

Απόφοιτος του 1^{ου} Γενικού Λυκείου Καλαμάτας με βαθμό

απολυτηρίου 16,2 («Λίαν Καλώς»)

**Συνέδρια-
Συμπόσια**

- Παρακολούθηση Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: «Πανεπιστήμιο και Πολιτική»

- Παρακολούθηση Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: « Η Παγκοσμιοποίηση και η Πολιτική Μεταβολή»
- Παρακολούθηση Συμποσίου με θέμα: « Τόμας Χόμπς: Κυριαρχία και Κανονιστικότητα»
- Παρακολούθηση Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα: «Τριάντα Χρόνια Δημοκρατία», το Πολιτικό Σύστημα της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας 1974-2004

Ξένες Γλώσσες

- Καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας

Ειδικές Γνώσεις

- Microsoft Office (WORD, EXCEL, ACCESS, SPSS, FRONT-PAGE)
- Άριστες γνώσεις λειτουργιών διαδικτύου

Επαγγελματική Εμπειρία

- Πρακτική άσκηση διάρκειας 75ωρών στο Κέντρο Πρόληψης κατά των Ναρκωτικών του νομού Ρεθύμνης κατά την περίοδο Μαρτίου-Ιουνίου 2003
- Συμμετοχή στον «**Πυθαγόρα II**: Πολιτική Συμπεριφορά και Πολιτικό Σύστημα: η ελληνική κοινή γνώμη και παράμετροι διαμόρφωσης (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης-Πανεπιστήμιο Κρήτης)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης διεθνώς αποτελεί αντικείμενο συζήτησης, ιδίως δε η σημασία τους για το πολιτικό σύστημα και τους θεσμούς. Διεθνής εξάλλου είναι ο προβληματισμός για την εντατικοποίηση του ρόλου των ΜΜΕ και της επιρροής που ασκείται μέσω αυτών από σημαντικά επιχειρηματικά συμφέροντα.

Αποτελεί κοινή παραδοχή σε όλες τις σύγχρονες δημοκρατίες, ότι ο τομέας των Μέσων Ενημέρωσης, ηλεκτρονικών και εντύπων, είναι ιδιαίτερα κρίσιμος όχι μόνο για την προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου αλλά και για την ίδια τη λειτουργία των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών θεσμών που συγκροτούν το πολίτευμα μιας χώρας. Ο κρίσιμος αυτός δεσμός των κάθε είδους Μέσων Ενημέρωσης με την πολιτική και κοινωνικοοικονομική ζωή της χώρας, επέβαλλε τον εξοπλισμό της έννομης τάξης με όλες εκείνες τις θεσμικές εγγυήσεις και διαδικασίες που θα διασφάλιζαν την σωστή λειτουργία ενός δημοκρατικού και συγχρόνως πλουραλιστικού πολιτεύματος, έναντι κυρίως του κινδύνου άσκησης πιέσεων, που έχουν ως απώτερο σκοπό τον αθέμιτο επηρεασμό των αποφάσεων που λαμβάνουν οι φορείς των εντεταλμένων οργάνων της Πολιτείας.

Οι ρυθμίσεις που εισήγαγε ο Έλληνας νομοθέτης ενόψει της άρσης της «διαπλοκής» εστιάστηκαν στη σχέση των επιχειρηματικών συμφερόντων που αναπτύσσονται στα ΜΜΕ και τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων εκ παραλλήλου. Η δράση αυτή θεωρήθηκε ως επίμεμπτη και τόσο ο νομοθέτης αρχικά όσο και το Σύνταγμα στη συνέχεια προσέβλεψαν στη θέσπιση περιορισμών εκατέρωθεν ώστε να είναι δυνατό αφενός να εντοπιστεί η άσκηση τέτοιων δραστηριοτήτων, αφετέρου απαγορεύθηκε και ρυθμίστηκαν κυρώσεις. Με τον τρόπο αυτό επιβλήθηκαν συγκεκριμένοι περιορισμοί τόσο στο πεδίο της σύναψης δημοσίων συμβάσεων όσο και στο πεδίο της άσκησης επιχειρηματικής δράσης σε σχέση με τα ΜΜΕ.

Η ελληνική έννομη τάξη προσέβλεψε στην εδραίωση της νομιμότητας, της διαφάνειας και της ποιότητας στον ευρύτερο τομέα των Μέσων Ενημέρωσης. Η βούληση της Ελληνικής Πολιτείας για την εγκαθίδρυση απόλυτης διαφάνειας, τόσο στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων όσο και στις σχέσεις της πολιτικής εξουσίας με τις επιχειρήσεις των Μέσων Ενημέρωσης, αποτυπώθηκε στο ίδιο το Σύνταγμα της χώρας. Κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, θεσπίστηκε ειδική διάταξη, με την οποία το ήδη ισχύον σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας ασυμβίβαστο της

παράλληλης δραστηριοποίησης στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων και στον τομέα των μέσων ενημέρωσης, αναγορεύτηκε σε συνταγματικό κανόνα¹. Συγκεκριμένα υφίστατο ήδη θεσμικά κατοχυρωμένη η απαγόρευση συγκέντρωσης Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και η κατοχύρωση της διαφάνειας στα ΜΜΕ μέσω της άρσης της ανωνυμίας των ασυμβίβαστων ιδιοτήτων (π.χ. ονομαστικοποίηση των μετοχών των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στα ΜΜΕ)².

Οι ρυθμίσεις του εκτελεστικού νόμου του Συντάγματος, ν.3021/2002, για τη θέσπιση περιορισμών στη σύναψη δημόσιων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις Μέσων Ενημέρωσης, απέβλεψαν στην τήρηση του συνταγματικού ασυμβίβαστου μεταξύ των ιδιοτήτων του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Ελληνικού Δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Ακολούθησε ν.3310/2005 ο οποίος αποτέλεσε εξέλιξη του ν.3021/2002 σε αυστηρότερη μορφή. Τελικά υπήρξε τροποποίηση και σ' αυτόν τον νόμο λόγω ασυμβατότητας κάποιων διατάξεών του με το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έτσι δημιουργήθηκε ο νέος ν.3414/2005 ο οποίος «θα διασφάλιζε τη διαφάνεια και θα απέτρεπε τις καταστρατηγήσεις κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων».

Το αντικείμενο της παρούσης εργασίας είναι ο «βασικός μέτοχος³ και πιο συγκεκριμένα η διαδρομή των εκτελεστικών νόμων που εκδόθηκαν για το «βασικό μέτοχο» μετά την ψήφιση του άρθρου 14 παρ.9 του Συντάγματος. Η εργασία είναι χωρισμένη σε πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην «προϊστορία» του ν.3021/2002. Πιο συγκεκριμένα θα αναλυθούν οι στόχοι και το πλαίσιο του εκτελεστικού νόμου. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στο άρθρο 14 παρ.9 καθώς και στις θέσεις που είχαν τα κόμματα για το συγκεκριμένο άρθρο. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι βασικοί στόχοι του ν.3310/2005 που δεν είναι άλλοι από την αποτροπή αλλά και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αθέμιτων και κατά κανόνα αφανών παρεμβάσεων που ενδέχεται να ασκηθούν στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών, με σκοπό την εξυπηρέτηση και προώθηση μεγάλων επιχειρηματικών

---

¹ Άρθρο 14 παρ.9 εδάφ. ε'.

² Ν.2338/1995, ο λεγόμενος νόμος Βενιζέλου, όπου π.χ. προβλέφθηκε απαγόρευση συμμετοχής σε περισσότερες από δύο κατηγορίες μέσων και ότι το ανώτατο όριο συγκέντρωσης κεφαλαίου σε τηλεοπτικές επιχειρήσεις που δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% του μετοχικού κεφαλαίου.

³ Και ότι περιλαμβάνεται στο συνοπτικό αυτό όρο.

συμφερόντων. Επίσης θα καταδειχτούν τα κύρια σημεία του νόμου και πιο συγκεκριμένα θα γίνει αναφορά στις ιδιότητες εν γένει που προσδιορίζονται ως ασυμβίβαστες και ιδίως στην ιδιότητα του βασικού μετόχου, όπως επίσης και στα ασυμβίβαστα έργα.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει εκτεταμένη παρουσίαση της διαδικασίας ψήφισης του ν.3310/2005 και πιο συγκεκριμένα θα γίνουν γνωστές οι θέσεις των κομμάτων για τον νόμο αυτόν, τα ερωτήματα που προέκυψαν καθώς και οι ενστάσεις που διατυπώθηκαν. Χρήσιμο εργαλείο για τον σκοπό αυτό αποτέλεσαν οι κατ' αρχήν συζητήσεις που έγιναν στην Βουλή. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα διερευνηθεί το χρονικό της «αποδόμησης» του ν.3310. Στη συνέχεια θα σκιαγραφηθεί η άποψη της επιστημονικής κοινότητας για τον «Βασικό Μέτοχο», καθώς και του Τύπου.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο, μέσα από τις συζητήσεις στη Βουλή σχετικά με την τροποποίηση του ν.3310, θα γίνει εκτεταμένη αναφορά και ανάλυση στις θέσεις των κομμάτων για τον νέο νόμο. Θα καταγραφεί και πάλι η άποψη που εξέφρασε ο Τύπος για τον νέο ν.3414/2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Η «προϊστορία» του νόμου για τον «βασικό μέτοχο»: ο ν.3021/2002

1.1. Η συνταγματική αναθεώρηση: άρθρο 14 παρ.9 του Συντάγματος

Με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001 η διαφάνεια κατοχυρώθηκε πλέον σε συνταγματικό επίπεδο από το άρθρο 14 του Συντάγματος και εξειδικεύτηκε αναλυτικά με τις διατάξεις του ν 3021/2002⁴. Η κατοχύρωση της διαφάνειας με τον τρόπο αυτό θεωρήθηκε «μείζον συνταγματικό διακύβευμα της αναθεώρησης του 2001⁵». Επιχειρήθηκε το Σύνταγμα «με τις νέες αυτές ρυθμίσεις του να άρει το πρόβλημα της εξουσίας της πληροφόρησης, της διασύνδεσής της με την οικονομική εξουσία και των μεταλλάξεων που προκαλεί η εξουσιαστική λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη σύγχρονη δημοκρατία⁶».

Το άρθρο 14 παρ. 9⁷ του Συντάγματος εισήγαγε την αρχή της διαφάνειας και την αρχή της πολυφωνίας. Η πρώτη εκφράστηκε μέσω της γνωστοποίησης του

⁴ Ακριβής τίτλος: « Περιορισμοί στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης και άλλες διατάξεις».

⁵ Βλ. Τροβά Ε.,: «Εξουσίες και Διαφάνεια», εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

⁶ Ομοίως βλ. Τροβά Ε.,: Εξουσίες και Διαφάνεια, εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

⁷ Άρθρο 14 παρ. 9: «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος

ιδιοκτησιακού καθεστώτος των ΜΜΕ, της οικονομικής κατάστασης και των μέσων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτό, ενώ η αρχή της πολυφωνίας μέσω της απαγόρευσης συγκέντρωσης περισσότερων ΜΜΕ.

Η συγκεκριμένη διάταξη προκάλεσε σοβαρούς ενδοιασμούς όσον αφορά τη σχέση της με το κοινοτικό δίκαιο και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς αφενός θέτει περιορισμούς στην ελευθερία του λόγου, αφετέρου δημιουργεί περιορισμούς στην άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων για λόγους πιθανολογούμενης διαφθοράς χωρίς αποδείξεις.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας⁸ έθεσε το ζήτημα της συμβατότητας των ρυθμίσεων του ν. 3021/2002 με το άρθρο 14 παρ.9 του Συντάγματος σχετικά με τη δυνατότητα απόδειξης της οικονομικής αυτοτέλειας των προσώπων που εμπίπτουν στο ασυμβίβαστο του Συντάγματος, ενώ παράλληλα προβληματίστηκε σοβαρά για το ζήτημα συμβατότητας της διάταξης με το κοινοτικό δίκαιο.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας σκοπός των διατάξεων αυτών είναι η ενίσχυση της διαφάνειας της οικονομικής λειτουργίας του κράτους για την αποτροπή του κινδύνου αθέμιτης επιρροής από τα Μέσα Ενημέρωσης, στην διαδικασία αναθέσεως των δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. « Με την ρύθμιση αυτή δεν σκοπείται απλώς η εκ των υστέρων αντιμετώπιση της ιδιαίτερας βαρείας μορφής παραβίασεως της νομιμότητας που συνιστά η επιδιωκόμενη ή πράγματι γενομένη, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, αθέμιτη χρήση των μέσων ενημέρωσης προς άσκηση άμεσης ή έμμεσης επιρροής στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων, η οποία πάντως είναι οπωσδήποτε δυσαπόδεικτη και άρα, δυσαπότρεπτη με μόνη απειλή της επιβολής κυρώσεων στην περίπτωση που διαπιστωθεί⁹». Η διάταξη έχει ως στόχο την προστασία του δημόσιου συμφέροντος,

---

προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει. Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσων ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου καταλαμβάνει και κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα, όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες. Νόμος ορίζει τις ειδικότερες ρυθμίσεις, τις κυρώσεις που μπορεί να φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, καθώς και τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής των καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων».

⁸ Με παραπεμπτικές στην Ολομέλεια αποφάσεις 2242/3-2004

⁹ Ομοίως βλ. Τροβά Ε.,: «Εξουσίες και Διαφάνεια», εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

μέσω της αποτροπής των προνομιακών αντισυμβαλλομένων του Δημοσίου στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων να νοθεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό δημιουργώντας στρεβλώσεις και αθέμιτη επιρροή στην οικονομική λειτουργία του κράτους.

1.2. Άρθρο 14§9 και Ν.3021/2002: Η σχέση τους με το Κοινοτικό Δίκαιο

Με δεδομένη τη συνταγματική αναθεώρηση τέθηκε έντονα το ζήτημα της σχέσης του κοινοτικού δικαίου με το άρθρο 14. παρ.9 του Συντάγματος και τις ρυθμίσεις του ν.3021/2002 στο μέτρο που θεσπίζονται απαγορεύσεις στην άσκηση δραστηριοτήτων που υπάγονται στο πεδίο ενδιαφέροντος του κοινοτικού δικαίου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ύστερα από ερώτημα¹⁰ ευρωβουλευτή, έστειλε επιστολή στην ελληνική κυβέρνηση σημειώνοντας ότι ο ν.3021/2002 ενδέχεται να δημιουργεί εμπόδια στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών σύμφωνα με το άρθρο 49 ΕΚ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισήμανε μάλιστα ότι «αν ο στόχος της κυβέρνησης είναι η προστασία του γενικού συμφέροντος με την αποφυγή άσκησης πιέσεων, δεν φαίνεται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας να ικανοποιείται ο στόχος αυτός, καθώς θα μπορούσε να ικανοποιηθεί με λιγότερο επαχθή τρόπο ενώ το μέσον που επιλέγει θίγει θεμελιώδεις αρχές της συνθήκης¹¹».

Σύμφωνα με την Επιτροπή προέκυψαν ορισμένα σοβαρά ζητήματα τα οποία εστιάζονται αφενός στο ζήτημα ότι σύμφωνα με την οδηγία για την τηλεόραση χωρίς σύνορα¹² υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο φυσικά και νομικά πρόσωπα προερχόμενα από τα κράτη μέλη να εμπίπτουν στο εύρος του ν.3021/2002. Επίσης η Επιτροπή σημείωσε ότι η συνταγματική θέσπιση του άρθρου 14. παρ.9 με την αναθεώρηση δεν εμποδίζει την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου το οποίο υπερισχύει και του Συντάγματος¹³.

Το ζήτημα που προκύπτει από τη θέσπιση των απαγορεύσεων του άρθρου 14 παρ.9 και του ν.3021/2002 σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο είναι ιδιαίτερα οξύ και θέτει τον όλο προβληματισμό για την «διαπλοκή» «υπό το πρίσμα αφενός της διαφάνειας στις δημόσιες συμβάσεις όπως αυτή ρυθμίζεται από το κοινοτικό δίκαιο

---

¹⁰ Γραπτή ερώτηση υπ. Αρ. 3355/02: Απαγόρευση σύναψης δημόσιων συμβάσεων με επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης

¹¹ Ομοίως βλ. Τροβά Ε.,: «Εξουσίες και Διαφάνεια», εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

¹² 89/552/ΕΟΚ

¹³ Σύμφωνα με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύει των Εθνικών Συνταγμάτων.

και το δίκαιο ενσωμάτωσης, αφετέρου της Συνθήκης και της ελευθερίας εγκατάστασης καθώς και της αρχής της αναλογικότητας»¹⁴. Το ζήτημα αυτό επιφυλάσσει στην εθνική έννομη τάξη την έναρξη ενός ενδιαφέροντος διαλόγου καθώς το πρόβλημα της σχέσης των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις υπάρχει σχεδόν σε όλα τα κράτη-μέλη και δεν φαίνεται να ενοχλεί τις έννομες τάξεις των υπόλοιπων κρατών-μελών.

1.3. Οι θέσεις των κομμάτων για το άρθρο 14 παρ.9

1.3.1. ΠΑΣΟΚ

Ο Γενικός Εισηγητής¹⁵ της Πλειοψηφίας¹⁶ συνέδεσε την αναθεώρηση του άρθρου αυτού και ειδικότερα την παρ.9 με την αρχή της διαφάνειας, η οποία εκδηλώνεται σε μια μεγάλη δέσμη διατάξεων με κορυφαίες τις διατάξεις των άρθρων 14 και 15 που αφορούν το συνταγματικό καθεστώς των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά «η διαφάνεια είναι το μείζον, το υπαρξιακό πρόβλημα των σύγχρονων αντιπροσωπευτικών δημοκρατιών»¹⁷. Στην προκειμένη περίπτωση ένα μεγάλο πρόβλημα που τίθεται είναι αυτό που σχετίζεται με το μέτωπο ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και την επικοινωνιακή εξουσία. Ως επικοινωνιακή εξουσία όρισε όχι μόνο τα οικονομικά συμφέροντα που είναι επενδυμένα στο χώρο της επικοινωνιακής βιομηχανίας, των έντυπων και ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης, αλλά και την εξουσία του δημοσιογράφου και την εξουσία του διευθυντή, καθώς και στην εξουσία του οποιοδήποτε έχει τη δυνατότητα να διατυπώνει δημόσιο λόγο και μέσω των μηχανισμών ενημέρωσης να ασκεί μια κοινωνική, πολιτική και ιδεολογική επιρροή. Ένα άλλο πρόβλημα αφορά τη σχέση του πολίτη, του ατόμου και της προσωπικότητάς του και του ιδιωτικού του βίου, με τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς οι οποίοι είναι πανίσχυροι, μπορούν να λειτουργήσουν ισοπεδωτικά, μπορούν να καθυποτάξουν και να ευτελίσουν την ανθρώπινη προσωπικότητα και το δικαίωμα στον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο.

Σύμφωνα με τον Εισηγητή του ΠΑ.ΣΟ.Κ, με την αναδιατύπωση των άρθρων 14 και 15 του Συντάγματος εισήχθησαν πέντε σημαντικές τομές: η πρώτη αφορά τον

---

¹⁴Ομοίως βλ. Τροβά Ε.,: «Εξουσίες και Διαφάνεια», εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

¹⁵ Ευάγγελος Βενιζέλος

¹⁶Βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=Es010207.txt>

¹⁷Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=Es010207.txt>

πολίτη, το άτομο, την προσωπικότητά του. Κατοχυρώνεται δηλαδή το δικαίωμα απάντησης για κάθε ανακριβές, συκοφαντικό ή ψευδές δημοσίευμα ή εκπομπή. Η δεύτερη τομή είναι «η ειδική διάταξη για την αστική ευθύνη του Τύπου και για την ποινική ευθύνη σε όσες περιπτώσεις τελούνται εγκλήματα διά του Τύπου, με ειδική πρόβλεψη για τη γρήγορη διεκπεραίωση των σχετικών δικών». Η τρίτη τομή είναι «η ρητή εισαγωγή της αρχής της διαφάνειας, έτσι ώστε ο νομοθέτης και οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του κράτους, όλοι οι μηχανισμοί, να μπορούν να ελέγξουν σε βάθος τον τρόπο χρηματοδότησης των επικοινωνιακών επιχειρήσεων». Η τέταρτη τομή είναι «η απαγόρευση συγκεντρώσεων, τόσο των καθέτων όσο και των οριζόντιων συγκεντρώσεων, έτσι ώστε να υπάρχει φραγμός στην απόκτηση περισσότερων μέσων ενημέρωσης». Ωστόσο από το Σύνταγμα δε προβλέπεται ρητά ότι απαγορεύεται η απόκτηση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής. Η πέμπτη τομή είναι «η συνταγματική καθιέρωση του ασυμβιβάστου ανάμεσα στις ιδιότητες του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους μιας επιχείρησης μέσου ενημέρωσης με τις αντίστοιχες ιδιότητες σε μια επιχείρηση που ασχολείται με έργα, προμήθειες, ή με παροχή υπηρεσιών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα». Κατά τη γνώμη του σημαντικότερο είναι το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 9 του άρθρου 14, το οποίο προβλέπει την υποχρέωση του νόμου να θεσπίζει μηχανισμούς κυρώσεων και μηχανισμούς αποτροπής των καταστρατηγήσεων. Για να γίνει αυτό πρέπει να διευκρινιστεί ποιος είναι ο κύκλος των προσώπων που θα ελέγχονται. Διευκρινίζει ότι στον κύκλο των προσώπων αυτών ανήκουν οι βασικοί μέτοχοι. Εξάλλου ο «βασικός μέτοχος» δεν είναι ο μεγάλος μέτοχος. «Βασικός μέτοχος», κατά τη νομοθεσία, των μέσων ενημέρωσης είναι όποιος κατέχει ένα ποσοστό 2,5% του μετοχικού κεφαλαίου, κατά δε τη γενική εταιρική νομοθεσία το 5%, ενώ η κοινοτική νομοθεσία επιτρέπει στα κράτη-μέλη να κινούνται έως του ποσοστού του 10%. Έτσι καταλήγει ότι αφενός μεν «εμείς κινούμεθα στη νομοθεσία μας σε πολύ μικρότερο ποσοστό¹⁸», αφετέρου δε ότι ως «βασικός μέτοχος» θεωρείται ο οποιοσδήποτε εμπλέκεται στον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο μιας επιχείρησης.

---

¹⁸ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=Es010207.txt>

1.3.2. Ν.Δ

Από τον Γενικό Εισηγητή¹⁹ της Μειοψηφίας προβλήθηκε η θέση ότι δημιουργείται μια τριγωνική σχέση ανάμεσα στην πολιτική εξουσία τα οικονομικά συμφέροντα και τους μηχανισμούς ενημερώσεως της κοινής γνώμης, μια σχέση που διαστρεβλώνει το πολίτευμα, μια σχέση που πλήττει την ίδια τη δημοκρατία. Κατά την γνώμη του με την αναθεώρηση των σχετικών διατάξεων του Συντάγματος, δίνεται η ευκαιρία να κοπεί αυτή η σχέση που έχει διαμορφωθεί μεταξύ πολιτικής εξουσίας, μεγάλων οικονομικών συμφερόντων και ΜΜΕ. Τόνισε ότι υπάρχουν δύο ουσιαστικές διαφωνίες με την πρόταση του ΠΑΣΟΚ: η πρώτη διαφωνία είναι ο τρόπος επιλογής του προέδρου και των μελών του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Η δεύτερη διαφωνία, αυτή που ενδιαφέρει στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι για να είναι ουσιαστικός ο έλεγχος για την ύπαρξη των ασυμβίβαστων μεταξύ της ιδιότητας του μετόχου, του ιδιοκτήτη και όλων των άλλων ιδιοτήτων του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού και της επιχείρησης που αναλαμβάνει δημόσια έργα ή προμήθειες του δημοσίου ο έλεγχος αυτός πρέπει να φθάνει μέχρι το φυσικό πρόσωπο. Η τρίτη διαφωνία αφορά τις κυρώσεις που θα επιβληθούν όταν διαπιστωθεί ότι υπάρχει ασυμβίβαστο. Οι κυρώσεις πρέπει να φθάνουν μέχρι την αφαίρεση της άδειας του τηλεοπτικού μέσου ή την ακύρωση της σύμβασης της εταιρείας που έλαβε το δημόσιο έργο.

1.3.3. ΚΚΕ

Ο Εισηγητής²⁰ του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας υποστήριξε ότι η συνολική πρακτική της κυβερνητικής πολιτικής, σε σχέση με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, έχει σχέση με το «μοίρασμα της πίτας» προμηθειών και δημόσιων έργων. Κατά την προσωπική του άποψη, όσον αφορά τα ΜΜΕ ιδιαίτερα τα ιδιωτικά αλλά και τα κρατικά, το θέμα δεν είναι μόνο το τι προβάλλουν αλλά και το τι δεν προβάλλουν. Κατηγόρησε μάλιστα την κυβέρνηση ότι ανέτρεψε το «ασυμβίβαστο²¹» και ετέθη τελικώς υπέρ του ασυμβίβαστου. Ένα άλλο ζήτημα που έθεσε το ΚΚΕ ήταν το θέμα των ονομαστικών μετοχών. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος θέλει οι μετοχές να είναι ονομαστικές μέχρι τελευταίου φυσικού προσώπου ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια υπεκφυγών και εντέλει να επιχειρείται πραγματικός έλεγχος.

---

¹⁹ Ιωάννης Βαρβιτσιώτης

²⁰ Αντώνης Σκυλλάκος

²¹ ενώ είχε συμφωνηθεί ότι θα υπάρχει ασυμβίβαστο με εργολάβο ή προμηθευτή του δημοσίου

1.3.4. ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ

Ο Εκπρόσωπος²² του Συνασπισμού της αριστεράς και της προόδου έκανε ιδιαίτερη αναφορά στη ρύθμιση που αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ΜΜΕ και έθεσε το εξής ερώτημα: «γιατί καταργείται από την κυβέρνηση μια ρύθμιση η οποία είχε εξασφαλίσει μεγάλη συμφωνία μεταξύ των μελών της Επιτροπής, όλων των κομμάτων²³». Η εξήγηση που έδωσε ο ίδιος, είναι ότι υπήρξαν πολλές πιέσεις σε διαφορετικά επίπεδα. Όσον αφορά την έννοια του «βασικού μετόχου», ο εισηγητής του Συνασπισμού την χαρακτήρισε ως μια έννοια «κυμαινόμενη και ευκόλως προσαρμοζόμενη» στις ανάγκες της εκάστοτε εποχής και της εκάστοτε κυβέρνησης. Τέθηκε επίσης υπέρ της ονομαστικοποίησης των μετοχών που αφορούν την ιδιοκτησία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και τόνισε ότι εκείνο το οποίο πρέπει να εξασφαλίζεται είναι η επιλογή: δηλαδή κάποιος ή θα έχει ιδιοκτησία στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και δεν θα έχει καμία άλλη σχέση, καμία άλλη σύμβαση με το δημόσιο ή θα επιλέγει το δημόσιο και δεν θα έχει μέσα. Καταλήγοντας υποστήριξε ότι σε κάθε περίπτωση όποιος με τον οποιονδήποτε τρόπο, με τον οποιοδήποτε ποσοστό κατοχής μετοχών έχει σχέση με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και με τις ρυθμίσεις των οικείων και των παρένθετων προσώπων, δεν θα μπορεί να έχει καμία σχέση με παροχή υπηρεσιών, με εκτέλεση έργων, με εκτέλεση προμηθειών με το δημόσιο.

1.4. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η ψήφιση της συνταγματικής διάταξης του άρθρου 14 παρ.9 του Συντάγματος δεν αποτέλεσε μία αυθαίρετη ή ευκαιριακή επιλογή του Έλληνα αναθεωρητικού νομοθέτη. Η συγκεκριμένη διάταξη, ως προς το σκοπό της, υποστηρίχθηκε απ' όλα τα πολιτικά κόμματα της χώρας και ψηφίσθηκε, τελικώς, από τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή του 2001 με ευρεία πλειοψηφία²⁴. Αυτό συνέβη γιατί ο πολιτικός κόσμος στο σύνολό του αναγνώρισε την κρίσιμη κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα αναφορικά με τη μετάλλαξη της αποστολής των ΜΜΕ και ακολούθως, με την ύπαρξη φαινομένων αθέμιτης επιρροής που ασκούνται από ΜΜΕ στην οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

---

²² Φώτης Κουβέλης

²³ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=Es010207.txt>

²⁴ Κοινή πρόταση:265,9,6 εγκρίνεται. Τροπολογία Ν.Δ: 122,145,13 απορρίπτεται.

Η «μετάλλαξη» αυτή δημιουργήθηκε κυρίως εξαιτίας της επιδίωξης από την πλευρά των συμμετεχόντων σε ορισμένα απ' αυτά, οικονομικών συναλλαγών με το ίδιο το κράτος δηλαδή στην επιθυμία που είχαν ορισμένοι που κατείχαν Μέσα Μαζικής Ενημέρωση να έχουν επιρροή στις οικονομικές λειτουργίες του κράτους, ιδίως, στη διαδικασία σύναψης δημόσιων συμβάσεων.

1.5. Στόχοι και πλαίσιο του εκτελεστικού νόμου

Σύμφωνα με τον εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος, ν.3021/2002, ως «βασικός μέτοχος» ορίστηκε²⁵: ο μέτοχος ο οποίος, είτε βάσει του αριθμού των μετοχών που έχει στην κυριότητά του, υπολογιζόμενου αυτοτελώς ή συγκρινόμενου με τον αριθμό μετοχών των άλλων μετόχων της εταιρείας είτε βάσει των δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει ή άλλων ειδικών δικαιωμάτων που του παρέχει ο νόμος ή καταστατικό της εταιρείας, είτε βάσει γενικών ή ειδικών συμφωνιών που έχει συνάψει με την εταιρεία ή άλλους μετόχους ή τρίτα πρόσωπα που εξαρτώνται οικονομικά από αυτόν ή ενεργούν για λογαριασμό του, μπορεί να επηρεάζει ουσιαστικά τη λήψη των αποφάσεων που λαμβάνουν τα αρμόδια όργανα ή στελέχη της εταιρείας σχετικά με τον τρόπο διοίκησης και της εν γένει λειτουργίας της αντίστοιχης επιχείρησης.

Ειδικότερα, ως βασικός μέτοχος θεωρείται:

A) το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, ανεξάρτητα από το ύψος του ποσοστού επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου που ανήκει στην κυριότητά του :

α) είναι κύριος αριθμού μετοχών που υπερβαίνει τον αριθμό μετοχών που ανήκει σε κάθε άλλο μέτοχο ή είναι ίσος με τον αριθμό μετοχών άλλου μετόχου της περίπτωσης αυτής, ή

β) κατέχει, είτε από το καταστατικό της εταιρείας είτε μέσω εκχώρησης σχετικού δικαιώματος άλλων μετόχων, την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου στη γενική συνέλευση, ή

γ) έχει το δικαίωμα, είτε από το νόμο, είτε από το καταστατικό της εταιρείας είτε μέσω εκχώρησης σχετικού δικαιώματος άλλων μετόχων, να διορίζει ή να ανακαλεί δύο τουλάχιστον μέλη του διοικητικού συμβουλίου, ή ένα μέλος εφόσον αυτό ασκεί

---

²⁵ Βλ.ε. <http://www.infosoc.gr/content/downloads/KEF12.pdf>

τα καθήκοντα του προέδρου ή αντιπροέδρου ή διευθύνοντος ή εντεταλμένου ή συμπράττοντος συμβούλου ή, εν γένει, συμβούλου με εκτελεστικά καθήκοντα, ή

δ) είναι κύριος ποσοστού επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή κάτοχος δικαιωμάτων ψήφου που αντιστοιχούν τουλάχιστον στο ήμισυ του μετοχικού κεφαλαίου που εκπροσωπήθηκε και άσκησε το δικαίωμα ψήφου κατά τη λήψη της απόφασης της γενικής συνέλευσης για την εκλογή ή την ανάκληση του εκάστοτε τελευταίου διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας ή της πλειοψηφίας των μελών αυτού, ή

ε) καταρτίζει, αμέσως ή εμμέσως, συμβάσεις και εν γένει συμφωνίες με την εταιρεία, από τις οποίες η τελευταία αποκτά έσοδα ή άλλα οικονομικά οφέλη τα οποία αντιστοιχούν τουλάχιστον στο ένα πέμπτο των ακαθάριστων εσόδων της εταιρείας κατά το εκάστοτε προηγούμενο έτος.

B) Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο:

α) είναι κύριος αριθμού μετοχών που αντιστοιχεί, ως ποσοστό, τουλάχιστον στο πέντε τοις εκατό (5%) του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή

β) είναι κύριος δικαιωμάτων ψήφου που αντιστοιχούν, ως ποσοστό, τουλάχιστον στο πέντε τοις εκατό (5%) του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου στη γενική συνέλευση της εταιρείας.

Σύμφωνα με τον ν.3021/2002, ως παρένθετα πρόσωπα θεωρούνται: τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία είναι οικονομικά εξαρτημένα ή ενεργούν, βάσει γενικής ή ειδικής συμφωνίας, για λογαριασμό ή καθ' υπόδειξη ή εντολή άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου.

Ωστόσο με τον ίδιο νόμο προβλέφθηκε η ευχέρεια, λόγω των ιδιότυπων σχέσεων εξαρτήσεως μεταξύ συγγενών στην Ελλάδα²⁶ ότι αίρεται το ασυμβίβαστο εφόσον στην περίπτωση των συγγενικών προσώπων αποδειχθεί ότι υφίσταται οικονομική αυτοτέλεια μεταξύ τους.

Επομένως οι βασικές διατάξεις του νόμου αυτού αφορούσαν την πρόβλεψη ποσοστού 5% επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου για την εφαρμογή της απαγόρευσης του ασυμβίβαστου και εισήγαγαν μαχητό τεκμήριο οικονομικής φύσης για την απόδειξη της οικονομικής αυτοτέλειας μεταξύ συγγενικών προσώπων. Δεν

---

²⁶ Βλ. σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας που έκρινε ως αντισυνταγματική τη διάταξη αυτή.

προέβλεπαν, επίσης, οι διατάξεις του νόμου αυτού οιαδήποτε απαγόρευση για τις εξωχώριες εταιρείες σε αντιδιαστολή με τον νόμο που θα ακολουθήσει²⁷.

Ο ν.3021/2002 ορίστηκε ως ο εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 14 παρ.9 του Συντάγματος, ο οποίος αφού όρισε αναλυτικά τις γενικές έννοιες²⁸ καθόρισε στο άρθρο 2 το εύρος των συνταγματικών απαγορεύσεων που επιβάλλονταν ενόψει της ρύθμισης του άρθρου 14 παρ.9. Ως σκοπός του νόμου από την τότε κυβερνητική πλειοψηφία κρίθηκε η προσπάθεια για την άρση της «διαπλοκής» σε εφαρμογή του Συντάγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Οι νέες επιδιώξεις: ο ν.3310/2005

2.1. Ορατοί ή εξαγγελθέντες στόχοι

Με τις διατάξεις του νόμου 3310/2005 «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιων συμβάσεων», η κυβέρνηση στόχευσε σε μια άλλη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος, προκειμένου να διασφαλίσει με τη σειρά της τις συνθήκες πλήρους διαφάνειας και υγιούς ανταγωνισμού, ώστε να αποτραπεί ο κίνδυνος αθέμιτης ασκήσεως επιρροής σε βάρος των αναθετουσών αρχών από τις επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις εκτέλεσης έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών με τη συμμετοχή τους στις επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης.

Βασικός στόχος των διατάξεων του νόμου 3310/2005, ήταν επομένως, κατά τους συντάκτες του²⁹, η αποτροπή αλλά και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των αθέμιτων και κατά κανόνα αφανών παρεμβάσεων που ενδέχεται να ασκηθούν στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών, με σκοπό την εξυπηρέτηση και προώθηση μεγάλων επιχειρηματικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στον καίριο αυτόν τομέα οικονομικής δραστηριότητας και που θα είχαν ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού και τη δημιουργία μονοπωλιακών καταστάσεων.

Η δημιουργία τέτοιου είδους επισφαλών καταστάσεων για την ομαλή λειτουργία του Κράτους Δικαίου, εκτός του ότι νοθεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό, απειλούν, κατά την εισηγητική έκθεση του νόμου, και το πολιτικό σύστημα της

²⁷ Βλ. παρακάτω ν.3310/2005.

²⁸ Βλ. στο άρθρο 1 τους ορισμούς.

²⁹ Βλ. Εισηγητική Έκθεση του νόμου.

χώρας, με αποκλειστικό σκοπό την εξυπηρέτηση των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων, αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη αυστηρότητα από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, με την πρόβλεψη των κατάλληλων περιορισμών και τη θέσπιση των ανάλογων θεσμικών εγγυήσεων.

Ο νόμος 3310/2005 προτάθηκε σε αντικατάσταση του ν.3021/2002 και πρόβλεπε αφενός μεν αυστηρές διαδικασίες ελέγχου των δημόσιων συμβάσεων και αφετέρου τα αναγκαία μέτρα αποτροπής αφανών παρεμβάσεων προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος. Ειδικότερα, η διασφάλιση της διαφάνειας στις οικονομικές λειτουργίες του Κράτους, με τον αποκλεισμό της διαπλοκής μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα Μέσα Ενημέρωσης και εκείνων που συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς, με τη θέσπιση ανάλογων για την επίτευξη του σκοπού αυτού και επομένως θεμιτών περιορισμών της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αποτελεί πρωταρχικό καθήκον της Πολιτείας και θεμελιώδη αρχή της δημοκρατίας.

Με τον νόμο αυτό επιδιώχθηκε να αποκατασταθεί από τη μια μεριά η ισορροπία μεταξύ της επιχειρηματικής ελευθερίας και του υγιούς ανταγωνισμού στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων και από την άλλη να διασφαλιστεί ο προορισμός των επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης που αποβλέπει, κατά το Σύνταγμα, στην αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων στο πλαίσιο της κατά παραχώρηση άσκησης δημόσιας υπηρεσίας που επιτελούν. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με την τήρηση των αρχών της δημοσιότητας, της διαφάνειας και του υγιούς ανταγωνισμού, που αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξης. Με τις διατάξεις του νόμου θωρακίζονται, συνεπώς, οι διαδικασίες ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων, αποτρέπεται η καταστρατήγηση των ανωτέρω αρχών και διασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

2.2. Τα επίμαχα σημεία

Στις 12/1/2005, με πρόταση της Νέας Δημοκρατίας, η βουλή ψήφισε τον νέο νόμο περί «βασικού μετόχου». Στο πλαίσιο της ενότητας αυτής παρουσιάζονται τα καθοριστικά εκείνα σημεία, που οδήγησαν και στην τελική απόσυρσή του.

Το πρώτο σημείο αφορά τον προσδιορισμό του «βασικού μετόχου»: Ως βασικός μέτοχος ορίζεται³⁰ το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ανήκει στους δέκα μεγαλύτερους μετόχους της επιχείρησης, ανεξαρτήτως αριθμού μετοχών ή που κατέχει ποσοστό τουλάχιστον 1% επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή είναι κάτοχος δικαιωμάτων ψήφου που αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 1% επί του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου στην γενική συνέλευση της επιχείρησης. Για τον υπολογισμό του 1% είναι χαρακτηριστικό ότι λαμβάνεται υπόψη και ο αριθμός των μετοχών ή των δικαιωμάτων ψήφου που ανήκουν:

α)σε επιχειρήσεις με τις οποίες συνδέεται ο εν λόγω μέτοχος (ως εταίρος, διευθυντικό στέλεχος, ιδιοκτήτης κ.λ.π.),

β)σε παρένθετα πρόσωπα. Ως παρένθετα πρόσωπα ορίζονται οι σύζυγοι αλλά και οι συγγενείς του μετόχου σε ευθεία γραμμή απεριορίστως και εκ πλαγίου μέχρι και τρίτου βαθμού εξ αίματος και εξ αγχιστείας.

Το δεύτερο σημείο αφορά το ασυμβίβαστο³¹: η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης Μ.Μ.Ε. είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου, του μέλους οργάνου διοίκησης ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που συνάπτει δημόσιες συμβάσεις. Το ασυμβίβαστο δεν περιλαμβάνει μόνο το εν λόγω φυσικό ή νομικό πρόσωπο αλλά και τα παρένθετα πρόσωπα του.

Τέλος, το τρίτο σημείο αφορά τις εξωχώριες επιχειρήσεις: Οι εξωχώριες επιχειρήσεις θα πρέπει σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών να ανήκουν στον κατάλογο των χωρών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις αυτές απαγορεύεται να συμμετέχουν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 1% σε επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις. Το ίδιο ποσοστό ισχύει και για την συμμετοχή τους σε επιχειρήσεις Μ.Μ.Ε. Σε περίπτωση μάλιστα που δεν πρόκειται για φυσικό αλλά για νομικό πρόσωπο, τότε η ασυμβίβαστη ιδιότητα περιλαμβάνει και τα μέλη οργάνου διοίκησης καθώς και τα διευθυντικά στελέχη του νομικού αυτού προσώπου.

---

³⁰ Βλ.ε. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ProtasiEpitropon/m-metoxos-prak.pdf>, άρθρο 2(ορισμοί)

³¹ Βλ.ε. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ProtasiEpitropon/m-metoxos-prak.pdf>, άρθρο 3 (ασυμβίβαστες ιδιότητες)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η επεξεργασία του νόμου και οι απόψεις των κομμάτων

3.1. Η συζήτηση επί της αρχής

Το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων», συζητήθηκε σε δυο συνεδριάσεις επί της αρχής. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στα εξής θέματα: α) στη διαπλοκή που υπάρχει στη δημόσια ζωή της χώρας, β) στην εκτεταμένη διαφθορά που επικρατεί στις λειτουργίες του κράτους, γ) στο κοινοτικό δίκαιο και πιο συγκεκριμένα στην συμβατότητα του νομοσχεδίου με το ευρωπαϊκό δίκαιο, δ) στο ποσοστό³² το οποίο καθιστά κάποιον «βασικό μέτοχο» και ε) στις εξωχώριες εταιρίες³³. Στη συζήτηση τοποθετήθηκαν βουλευτές και των τεσσάρων κομμάτων της Βουλής.

3.1.1. Οι Θέσεις της Ν.Δ

Ο Χρήστος Ζώης ως εισηγητής της Νέας Δημοκρατίας τόνισε ότι το νομοσχέδιο περί «βασικού μετόχου», αποτελεί μια σημαντική νομοθετική πρωτοβουλία, μια προσπάθεια η οποία τείνει στην προστασία της διαφάνειας και στην περαιτέρω ενίσχυσή της για το καλό της οικονομίας, αλλά κυρίως για το καλό του δημοσίου βίου γενικότερα. Η Ν.Δ πρότεινε κατ'αυτόν στη Βουλή ένα σχέδιο νόμου που υπηρετεί την πλήρη διαφάνεια και τον υγιή ανταγωνισμό, προτείνει έναν εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος σε αντικατάσταση του ισχύοντος ν.3021/2001, σαφώς με αυστηρότερες διαδικασίες ελέγχου και μέτρα αποτροπής αφανών παρεμβάσεων. Υπογράμμισε ότι κυβέρνηση με το σχέδιο νόμου στηρίζει την επιχειρηματικότητα, τον υγιή ανταγωνισμό, τις ίσες ευκαιρίες.

Όσον αφορά το κοινοτικό δίκαιο, ο Εισηγητής της Πλειοψηφίας υποστήριξε ότι σκοπός του νομοθέτη δεν είναι η παράβαση των κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου, αλλά η ορθή εναρμόνιση των κανόνων δικαίου των δύο εννόμων τάξεων, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η εφαρμογή της μείζονος συνταγματικής επιταγής για τήρηση της αρχής της διαφάνειας στον εθνικό δημόσιο βίο. Σύμφωνα με τη Ν.Δ οι διατάξεις αυτές κινούνται σε διαφορετικό ρυθμιστικό πεδίο από το πεδίο των εθνικών

³² 1% επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου

³³ Off shore

διατάξεων, δεν τέμνονται μεταξύ τους και συνεπώς, δεν μπορεί να τίθεται ζήτημα αντίθεσης των δύο εννόμων τάξεων. Εξάλλου με το νομοσχέδιο επιδιώκεται ο ουσιαστικός έλεγχος των δημοσίων συμβάσεων, διευρύνεται η έννοια των επιχειρήσεων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, επαναπροσδιορίζεται στην ορθή συνταγματική διάσταση η έννοια του βασικού μετόχου και προσδιορίζονται χωρίς ασάφειες οι έννοιες του εταίρου και των διευθυντικών στελεχών και ορίζονται με απόλυτη σαφήνεια τα παρένθετα πρόσωπα. Ακόμα αντιμετωπίζεται το μεγάλο θέμα των εξωχώριων εταιριών: «η κυβέρνηση δεν θέλει να συμβάλλεται με εξωχώριες εταιρίες και απορρίπτει την ιδέα αυτής της συναλλαγής με εταιρίες που έχουν έδρα γνωστούς φορολογικούς παραδείσους³⁴».

Στη συνέχεια ο *Αναστάσης Παπαληγούρας* είπε ότι το νομοσχέδιο αυτό αποτελεί εκδήλωση της αδιαπραγμάτευτης πολιτικής βούλησης να μπει τάξη στο θολό τοπίο των σχέσεων κράτους, ΜΜΕ και ανάδοχων δημοσίων συμβάσεων, να κοπεί ο «ομφάλιος λώρος» της αθέμιτης συναλλαγής. Σύμφωνα με τον Υπουργό Δικαιοσύνης οι νέες ρυθμίσεις αναιρούν τα «αμαρτωλά» προσχήματα του διάτρητου νόμου 3021/2002 και θωρακίζουν ουσιαστικά το θεσμικό πλαίσιο με σαφείς, αυστηρούς και αποτελεσματικούς κανόνες. Με το νόμο αυτό διασφαλίζεται το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δεν θα μπορούν να χρησιμοποιούνται ως μέσα πίεσης για την απόσπαση δημόσιων έργων, συμβάσεων και προμηθειών καταστρατηγώντας κάθε έννοια υγιούς ανταγωνισμού και με αποτέλεσμα να επιδοτούνται τελικά από την τσέπη του φορολογούμενου πολίτη. Διασφαλίζεται ακόμα, η ουσιαστική λειτουργία της δημοκρατίας και της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας θέτοντας φραγμούς στη δυνατότητα ανεξέλεγκτων εξωθεσμικών κέντρων να γιγαντώνονται οικονομικά και να χρησιμοποιούν την οικονομική τους ισχύ για την ποδηγέτηση των πολιτικών εξελίξεων και της εκλεγμένης υπεύθυνης πολιτικής εξουσίας. Τέλος, διασφαλίζεται με τον ουσιαστικό έλεγχο και με παραδειγματικές κυρώσεις η ακεραιότητα της λειτουργίας του δημοσίου και κατ' αυτόν τον τρόπο προστατεύεται πολιτικά και οικονομικά ο ίδιος ο πολίτης.

Ο υπουργός της Νέας Δημοκρατίας σημείωσε στην ομιλία του ότι δεν τίθεται θέμα συμβατότητας του σχεδίου νόμου με το Κοινοτικό Δίκαιο. Και αυτό επειδή οι τιθέμενοι από το νομοσχέδιο, όπως και από το Σύνταγμα, περιορισμοί είναι απολύτως συμβατοί και με το Κοινοτικό Δίκαιο στο σύνολό του. Εξάλλου σύμφωνα με τη

---

³⁴ <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

νομολογία του δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι περιορισμοί αυτοί εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις, δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους, υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος καθώς επίσης είναι κατάλληλοι, επαρκείς, για να εγγυηθούν την υλοποίηση του σκοπού της αποτροπής και της καταπολέμησης της σύγκρουσης με τη διαφθορά. Τέλος επιβάλλονται εντός του πλαισίου της αρχής της αναλογικότητας. Αντιθέτως, οι οι νέες ρυθμίσεις όχι μόνο δεν αντιβαίνουν στο Κοινοτικό Δίκαιο, αλλά είναι απόλυτα εναρμονισμένες με την κυρίαρχη σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο τάση ενίσχυσης του θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την επιβολή της διαφάνειας σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου. «Σε ολόκληρο τον κόσμο και ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου η δημοκρατία έχει τις βαθύτερες ρίζες της, το πολιτικό σύστημα και οι κοινωνίες αντιμετώπισαν το πρόβλημα της διαφθοράς και της διαπλοκής της πολιτικής εξουσίας με τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, ως μία από τις πιο επικίνδυνες στρεβλώσεις της σύγχρονης δημόσιας ζωής³⁵».

Τέλος, με το νομοσχέδιο αυτό η Ελλάδα όχι μόνο δεν έρχεται σε αντίθεση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αλλά αντίθετα εφαρμόζει πάγιες αρχές της δημοκρατικής Ευρώπης και εναρμονίζει τη χώρα με το πνεύμα των ευρωπαϊκών ρυθμίσεων για ένα κράτος χωρίς ενσωματωμένους μηχανισμούς διαπλοκής, για την προάσπιση του υγιούς ανταγωνισμού και της ισονομίας, για την αποτροπή της ασύδοτης επικυριαρχίας ενός επιχειρηματικού ολιγοπωλίου σε βάρος της υγιούς επιχειρηματικότητας.

Ο *Προκόπης Παυλόπουλος*, Υπουργός Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, επέρριψε ευθύνες για την κατάσταση που επικρατεί σε ό,τι αφορά τη διαπλοκή και το ζήτημα της ποιότητας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στις κυβερνήσεις που πέρασαν: «η διαπλοκή και η σημερινή κατάσταση των ΜΜΕ έχει ως πρωτίστως υπεύθυνη την ίδια την πολιτεία. Γιατί η διαπλοκή, προϋποθέτει διαύλους που η ίδια η πολιτεία αφήνει³⁶». Σύμφωνα με τον Υπουργό, στόχος της κυβέρνησης είναι να απελευθερωθεί η αγορά με κανόνες υγιούς ανταγωνισμού και να δοθεί στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης η δυνατότητα να ασκήσει τα καθήκοντά του. Το υπό συζήτηση νομοσχέδιο είναι πολύ σημαντικό στο βαθμό που έρχεται να καταπολεμήσει τη διαπλοκή και τη διαφθορά που επικρατεί στην Ελλάδα.

---

³⁵ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

³⁶ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

Κατά την προσωπική του άποψη υπάρχει θέμα διαπλοκής και επειδή υπάρχει θέμα διαπλοκής υπάρχει και θέμα ποιότητας της δημοκρατίας. Υπάρχει όμως κατ'αυτόν άλλο θέμα, ένα άλλο δεδομένο, το Σύνταγμα. Ο υπουργός της Ν.Δ δεν παρέλειψε να αναφερθεί στο άρθρο 14 παρ. 9 το οποίο αποτελεί κατ'αυτόν το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζεται η υποχρέωση της πολιτείας να νομοθετεί εναντίον της διαπλοκής.

Η *Ζωή Μακρή-Θεοφίλου* πρόβαλε τη θέση ότι η αρχή της διαφάνειας αποτελεί θεμελιώδες συστατικό του κράτους δικαίου και απαραίτητη προϋπόθεση μιας ευνομούμενης πολιτείας. Κατά την προσωπική της άποψη, το υπάρχον θεσμικό καθεστώς δεν ικανοποιεί τα κριτήρια της πληρότητας και της αποτελεσματικότητας άλλα αντίθετα αφήνει μεγάλα κενά και δημιουργεί δυνατότητα να εκδηλωθούν ασυμβίβαστα, τα οποία το Σύνταγμα ρητά και κατηγορηματικά απαγορεύει. Οι νέες διατάξεις θα καταστήσουν το θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας πιο ισχυρό, για δύο λόγους: α) οι δημόσιες συμβάσεις θα ανατίθενται με όρους ανταγωνιστικούς, με ισότητα όλων των διαγωνιζομένων, σε τρόπο ώστε να διασφαλίζεται το συμφέρον των φορολογουμένων και η παραγωγή αποτελέσματος για τον πολίτη και β) οι επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης δεν θα χρησιμοποιούνται ως πολιορκητικά μέσα για την απόσπαση ανταλλαγμάτων από την κρατική μηχανή εις βάρος των συμφερόντων των πολιτών.

Σύμφωνα με την βουλευτή του κυβερνόντος κόμματος, το νομοσχέδιο, εκπληρώνει μια θεμελιώδη δέσμευση της κυβέρνησης και συνιστά ένα αποφασιστικό βήμα της πολιτικής για την αποκατάσταση της διαφάνειας και της λειτουργίας του δημόσιου βίου. Με τις προβλεπόμενες μάλιστα νέες ρυθμίσεις προωθείται η θέσπιση μέτρων, που θα κατοχυρώνουν τη διαφάνεια στην οικονομία όπως επίσης και στον τομέα των σχέσεων του κράτους, των μέσων ενημέρωσης και των αναδόχων των δημοσίων συμβάσεων. Επίσης, το νομοσχέδιο είναι μια πρωτοβουλία συνέπειας και ευθύνης της κυβέρνησης, όχι μόνο σε σχέση με το Σύνταγμα, αλλά και σε σχέση με το μέλλον του τόπου. Η καταπολέμηση της διαπλοκής, η επιβολή της διαφάνειας, η αποκατάσταση της χρηστής λειτουργίας του κράτους συνιστούν όχι απλώς προϋποθέσεις ανάπτυξης, αλλά όρους εθνικής επιβίωσης στον σύγχρονο ανταγωνιστικό κόσμο.

Ο *Νικόλαος Σταυρογιάννης* τόνισε ότι βασικός στόχος των διατάξεων του νομοσχεδίου είναι η αποτροπή αλλά και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των αθέμιτων και κατά κανόνα αφανών παρεμβάσεων που ενδέχεται να ασκηθούν στις αναθέσεις δημοσίων έργων, προμηθειών ή και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση ή την

προώθηση μεγάλων επιχειρηματικών συμφερόντων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Είναι υπέρ της άποψης ότι η διασφάλιση της διαφάνειας στις οικονομικές λειτουργίες του κράτους, με τον αποκλεισμό της διαπλοκής μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα μέσα ενημέρωσης από τη μια και από την άλλη συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς, αποτελεί πρωταρχικό καθήκον της Πολιτείας και θεμελιώδη αρχή της δημοκρατίας. Με το νομοσχέδιο επιδιώκεται αφενός μεν να αποκατασταθεί η ισορροπία μεταξύ της επιχειρηματικής ελευθερίας αλλά και του υγιούς ανταγωνισμού στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, αφετέρου δε να διασφαλιστεί ο προορισμός των επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης που αποβλέπει, κατά το Σύνταγμα, στην αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων. Υποστηρίζει μάλιστα ότι ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με την τήρηση των αρχών της δημοσιότητας, της διαφάνειας και του υγιούς ανταγωνισμού, που αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξης.

Ο *Μιχαήλ Μπεκίρης*, σημείωσε ότι η κυβέρνηση μέσω του νομοσχεδίου στέλνει ένα μήνυμα σαφές ότι δεν συμβιβάζεται, ότι είναι ανυποχώρητη στη μάχη κατά της διαπλοκής. Ο βουλευτής της Ν.Δ έκανε επιπλέον ιδιαίτερη αναφορά σε ορισμένα σημαντικά κατ'αυτόν στοιχεία του νομοσχεδίου. Κατά πρώτο καταργείται η παρακαμπτήριος των συγγενικών και των παρένθετων προσώπων που υπήρχε στον προηγούμενο νόμο με τη χρήση της οικονομικής αυτοτέλειας. Κατά δεύτερο, ενισχύεται ο ρόλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης με την πρόσθεση νομικού τμήματος, έτσι ώστε να γίνεται καλύτερα ο έλεγχος της διαφάνειας: «θα μπορούμε πλέον να γνωρίζουμε ποιος κρύβεται ως ιδιοκτήτης πίσω από κάθε Μέσο Μαζικής Ενημέρωσης είτε είναι τηλεοπτικός σταθμός, είτε ραδιοφωνικός σταθμός είτε εφημερίδα³⁷».

Στη συνέχεια υποστήριξε ότι το υπό συζήτηση νομοσχέδιο θα εισάγει και κάποιες άλλες σημαντικές καινοτομίες όπως ο αποκλεισμός από διαγωνισμούς του δημοσίου εξωχώριων εταιρειών που δρουν στους γνωστούς φορολογικούς παραδείσους. Τέλος, τόνισε το γεγονός ότι κατ'αυτόν το νομοσχέδιο ορίζει με σαφήνεια η έννοια του βασικού μετόχου και κατεβαίνει το ποσοστό από το 5% στο 1%, συστήνει ηλεκτρονικό μητρώο στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης τόσο για το ποιοι είναι μέτοχοι στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης όσο και για το ποιοι είναι

---

³⁷ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

μέτοχοι επιχειρήσεων και εταιρειών ανάληψης δημοσίων συμβάσεων και ορίζει τα πιστοποιητικά διαφάνειας θα εκδίδονται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και με το μεγαλύτερο δυνατό έλεγχο από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, έτσι ώστε να προχωρούν γρήγορα τα έργα.

3.1.2. Οι Θέσεις του ΠΑΣΟΚ

Ο *Τηλέμαχος Χυτήρης* ξεκινώντας την εισήγησή του αναφέρθηκε γενικά στην έννοια της δημοκρατίας: αυτό που χαρακτηρίζει τη δημοκρατία είναι η ελευθερία, η ισορροπία μεταξύ των οικονομικών επιδιώξεων, η κοινωνική δικαιοσύνη και ότι πάνω απ' όλα η δημοκρατία ταυτίζεται με τη διαφάνεια. Κατ'αυτόν όμως η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας δεν κάνει τίποτα για την ενίσχυση της διαφάνειας.

Τόνισε ότι η παράταξή του είχε τη διάθεση να συνεργαστεί και να υπερψηφίσει ένα νομοσχέδιο που θα υπακούει σε αρχές και αξίες οι οποίες θα αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της διαφθοράς. Υπενθύμισε την πρόταση³⁸ των οκτώ σημείων που κατέθεσε ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, «μια πρόταση η οποία συντεταγμένη και ολοκληρωμένη υπέρ της διαφάνειας παντού, μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για αποτελεσματική μόνιμη αντιμετώπιση φαινόμενων διαφθοράς και διαπλοκής, μια πρόταση που αν υπερψηφιζόταν στο κοινοβουλευτικό επίπεδο θα επιτύγχανε συναίνεση³⁹».

Ο Εισηγητής του ΠΑ.ΣΟ.Κ υποστήριξε τη θέση ότι το νομοσχέδιο είναι ασύμβατο με το Σύνταγμα και το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι ουσιαστικά είναι ανεφάρμοστο με πλήθος αρνητικές παρενέργειες για τη χώρα, την ελεύθερη αγορά, τα ΜΜΕ και τους εργαζόμενους. Κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι

---

³⁸ Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κατέθεσε μια πρόταση η οποία υποστηρίζει πρώτον, τη διαμόρφωση ισχυρών αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου όλων των δημοσίων προμηθειών και των δημοσίων έργων, την όσο δυνατόν μεγαλύτερη εμπλοκή της Βουλής σε όλη τη διαδικασία ελέγχου των μεγάλων δημοσίων συμβάσεων, τη διαμόρφωση ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για τη συγκέντρωση στην αγορά των ΜΜΕ, τον έλεγχο του λεγόμενου πολιτικού χρήματος και την εξυγίανση της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων, την επιλογή των μελών του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, που πρέπει να είναι απολύτως ανεξάρτητη από πολιτικές και κομματικές σκοπιμότητες, τον έλεγχο των δηλώσεων «πόθεν έσχες» των πολιτικών και όσων άλλων υποχρεούνται να υποβάλλουν τη δήλωση αυτή με τρόπο που να είναι πραγματικός, αξιόπιστος, δειγματοληπτικός και εξονυχιστικός. Στη δημόσια ζωή της χώρας πρόβλημα δεν συνιστά μόνο η διαπλοκή. Υπάρχει εκτεταμένη διαφθορά στις λειτουργίες του κράτους σε σχέση με τον ίδιο τον πολίτη. Η καταπολέμηση της διαφθοράς απαιτεί πρώτα απ' όλα να σηματοδοτηθεί από το σύνολο της πολιτικής ηγεσίας, απαιτούνται όμως και θεσμικά μέτρα, όπως η διαμόρφωση αντικειμενικών κριτηρίων και διαδικασιών. Τέλος, είναι η πρόταση για την καθιέρωση μόνιμης υπερκομματικής διαβούλευσης κατά της διαφθοράς, στα όρια μίας εθνικής επιτροπής κύρους με πρόεδρο κύρους.

³⁹ βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

προσπαθεί να ελέγξει οικονομικά τον Τύπο και τα ΜΜΕ. Χαρακτήρισε μάλιστα το νομοσχέδιο ως μνημείο αυθαιρεσίας, αυταρχισμού και ανελευθερίας. Είναι ένα νομοσχέδιο το οποίο παρόλο που φτιάχτηκε για να καταπολεμήσει τη διαφθορά στην ουσία δεν θα το επιτύχει. Όσον αφορά τη συμβατότητα του σχεδίου νόμου με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, φάνηκε ιδιαίτερα κατηγορηματικός λέγοντας ότι «το νομοσχέδιο είναι ασύμβατο με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και κάθε προσφυγή θα δικαιώνεται στα ευρωπαϊκά δικαστήρια⁴⁰». Έκλεισε την ομιλία του με μια «προφητεία»: ότι το νομοσχέδιο «θα κάνει άνω-κάτω» την ελεύθερη και αποτελεσματική λειτουργία της οικονομικής δραστηριότητας.

Ο *Ευάγγελος Βενιζέλος* εξέφρασε την άποψη ότι και διαφθορά υπάρχει και διαπλοκή. Υπάρχει όπως διάχυτη στην ελληνική κοινωνία καχυποψία, έλλειψη εμπιστοσύνης, απαξίωση του πολιτικού συστήματος και του πολιτικού κόσμου. Θύμισε τις συναινετικές προσπάθειες⁴¹ που έκανε η παράταξη του τα τελευταία χρόνια προκειμένου να θωρακίσει τη δημοκρατία και τη διαφάνεια. Τόνισε ότι το πρόβλημά δεν είναι η έλλειψη ρυθμίσεων αλλά η έλλειψη της αναγκαίας πολιτικής και κοινωνικής βούλησης και η αποδεδειγμένη πλέον αδυναμία, όχι πολιτικών οργάνων, αλλά οργάνων διοικητικών ή δικαστικών να εφαρμόσουν το νόμο: «αυτό που πρέπει να απασχολήσει όλους δεν είναι η έλλειψη του νομοθετικού πλαισίου αλλά η ανάγκη ύπαρξης συμφωνίας σχετικά με τους στόχους που πρέπει να τεθούν⁴²».

Στόχος της Ν.Δ είναι κατ'αυτόν να δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα απειλών και πιέσεων, ώστε να μπορέσει να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις για την άσκηση στενότερου και αποτελεσματικότερου ελέγχου της κυβέρνησης επί ορισμένων μέσων ενημέρωσης. Κατηγόρησε την Ν.Δ ότι αντί να ανοίξει μέτωπο με τον πυρήνα της διαφθοράς και της διαπλοκής, άνοιξε μέτωπο με τη δικαιοσύνη για το διαρκή έλεγχο της συνταγματικότητας των νέων ρυθμίσεων και κυρίως ανοίγει μέτωπο με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σύμφωνα με τον βουλευτή του ΠΑΣΟΚ τα εθνικά συντάγματα πρέπει να υποδέχονται και να αναγνωρίζουν πλήρως την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ευρωπαϊκή έννομη τάξη πρέπει να αφομοιώνει σταδιακά τη

---

⁴⁰ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

⁴¹ και το Σύνταγμα ψηφίστηκε ομόφωνα και ο πρώτος νόμος του 1995 ψηφίστηκε ομόφωνα επί της αρχής.

⁴² Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

μορφή, τις αξίες και την κανονιστική λογική των εθνικών συνταγμάτων. Τέλος υπογράμισε ότι το υπό συζήτηση νομοσχέδιο είναι καταφανώς αντισυνταγματικό γιατί παραβιάζεται πλήρως μια διάταξη που ψήφισε η ίδια η Αναθεωρητική Βουλή του 2001, το άρθρο 28⁴³, που λειτουργεί, ως θεμέλιο, για τη συμμετοχή της χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η *Μιλένα Αποστολάκη* τάχθηκε υπέρ της λήψης μέτρων για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία της σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Η κυβέρνηση θα έπρεπε να προτείνει ένα νομοσχέδιο λειτουργικό, εφαρμόσιμο, που θα ήταν συμβατό με το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο και το Σύνταγμα, που δεν θα εισήγαγε αποκλίσεις από αυτά, που θα μπορούσε αποτελεσματικά να θωρακίσει περαιτέρω τη χώρα ενάντια σ' αυτό το πρόβλημα. Αντ' αυτού έφερε προς ψήφιση ένα νομοσχέδιο «το οποίο δεν πείθει ότι μπορεί να επιτύχει όλα τα παραπάνω⁴⁴». Έκανε αναφορά μάλιστα στην ύπαρξη μιας έκθεσης του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, η οποία με ένα τρόπο ιδιαίτερα ξεκάθαρο «κρούει τον κώδωνα του κινδύνου στη χώρα για πολλά προβλήματα που μελλοντικά η εφαρμογή αυτού του νομοσχεδίου θα της δημιουργήσει». «Πρόκειται για προβλήματα που έχουν σχέση με τη συμβατότητα των διατάξεών του, τόσο με το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο όσο βεβαίως και με το ελληνικό Σύνταγμα, με τα άρθρα που αφορούν την ισότητα, το δικαίωμα της προσωπικότητας και την προσωπική ελευθερία». Έκανε επίσης αναφορά στο ποσοστό που καθιστά κάποιον «βασικό μέτοχο». Υπενθύμισε ότι η προηγούμενη ρύθμιση που υπήρχε στον ν.3021/2002 σε σχέση με τον προσδιορισμό του βασικού μετόχου κατ' επιταγή του Συντάγματος, δηλαδή το 5%, ήταν ένα ποσοστό το οποίο ήταν αυθαίρετο, δεν είχε νομιμοποιητική

---

⁴³ Άρθρο 28: 1. Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας. 2. Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών. 3. Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας.

⁴⁴ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

βάση. Προσέθεσε όμως ότι το 1% δεν είναι μόνο αυθαίρετο, αλλά είναι πέρα και έξω από κάθε λογική.

Όσον αφορά τις εξωχώριες εταιρίες, τόνισε ότι με βάση το σχέδιο νόμου, απαγορεύεται η σύναψη δημοσίων συμβάσεων με εξωχώριες εταιρείες, αλλά αυτές οι εξωχώριες εταιρείες καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών δηλαδή οι χώρες στις οποίες λειτουργούν εξωχώριες εταιρείες με βάση σχετικό κατάλογο, καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού. Κατά την προσωπική της άποψη αυτό αποτελεί μια μεγάλη αυθαιρεσία.

Η *Χρυσή Αράπογλου* χαρακτήρισε το νομοσχέδιο ως «μνημείο γραφειοκρατίας, ως μία ασφαλή μέθοδος για αναστολή της επιχειρηματικότητας και ως ένα σίγουρο δρόμο για τη διαίωνηση του υπαρκτού προβλήματος της λεγόμενης διαπλοκής». Κατά την προσωπική της άποψη, η ειλικρινής προσπάθεια αντιμετώπισης των φαινομένων προϋποθέτει δυο πράγματα: Το πρώτο, είναι η συνολική διευθέτηση του ζητήματος των συχνοτήτων και των ασυμβιβάστων ιδιοκτησίας, το δεύτερο, είναι η συνολική αντιμετώπιση της λειτουργίας του δημοσίου και η αναβάθμιση των ελεγκτικών μηχανισμών. Τίθενται μάλιστα ζητήματα που αφορούν στο συνταγματικό χαρακτήρα των Ανεξαρτήτων Αρχών. Το ΕΣΡ όχι μόνο επιφορτίζεται με ένα δαιδαλώδη ενεργητικό ρόλο, αλλά συσχετίζεται με ένα άσχετο αντικείμενο που είναι η ρύθμιση εκτέλεσης δημοσίων έργων. Στο άρθρο 15⁴⁵ του Συντάγματος, ο λόγος για τον οποίο υπάρχει το ΕΣΡ είναι η εξυπηρέτηση του σκοπού «της αντικειμενικής και με ίσους όρους μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου για την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας». Ωστόσο όλα αυτά τα σοβαρά θέματα δε θα μπορέσει να τα υπηρετήσει το ΕΣΡ, όταν με το μόνο πράγμα που θα ασχολείται είναι η συγκέντρωση των γενεαλογικών δέντρων κάποιων δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων ανά την Ελλάδα και θέτει το ερώτημα «από πότε μια ανεξάρτητη αρχή αλλάζει αντικείμενο για να καλύψει νομοθετικές ή άλλες ανεπάρκειες λειτουργίας των δημοσίων προμηθειών⁴⁶».

⁴⁵ <http://www.parliament.gr/politeuma/syntagmaDetails.asp?ArthroID=17>

⁴⁶ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

Τέλος, επικαλούμενη και την δημοσιογραφική της ιδιότητα είπε ότι στο υπό συζήτηση νομοσχέδιο δεν υπάρχει απολύτως καμία προστασία, ούτε στο πνεύμα του ούτε στο γράμμα του, για το δημοσιογραφικό λειτούργημα. Κατά την προσωπική της άποψη, δεν είναι δυνατόν όλα τα διευθυντικά στελέχη, οι δημοσιογράφοι, να θεωρούνται συλλήβδην ύποπτοι, δεν είναι δυνατόν σε ένα νομοσχέδιο που ασχολείται με τον Τύπο, να μην αναφέρεται απολύτως τίποτα για την προστασία του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και να θεωρείται ο δημοσιογράφος, στη συνείδηση του οποίου επαφίεται η λειτουργία της ίδιας της δημοκρατίας και της αντικειμενικότητας, ένας απλός υπάλληλος αφεντικού.

Ο *Γιάννος Παπαντωνίου* σημείωσε ότι η μάχη κατά της διαπλοκής και της διαφθοράς, ιδιαίτερα σε ό,τι συνδέεται με τη δημόσια ζωή περιλαμβάνει τρία πολύ σημαντικά στοιχεία: το πρώτο είναι ο έλεγχος των συγκεντρώσεων κεφαλαίων στα ΜΜΕ λαμβάνοντας, όμως, πολύ σοβαρά υπόψη την ανάγκη ύπαρξης βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και την αποτροπή του κινδύνου εξάρτησης του Τύπου από αδιαφανή οικονομικά συμφέροντα. Όλοι έχουν συμφέρον να υπάρχουν ισχυρές εκδοτικές επιχειρήσεις, διαφανείς, και να γνωρίζουν όλοι ποιοι είναι πίσω από τις επιχειρήσεις αυτές. Το δεύτερο στοιχείο είναι ο έλεγχος του πολιτικού χρήματος. Δύο είναι κατ'αυτόν τα κεντρικά θέματα αυτού του αγώνα: α) να συμφωνήσουν όλα τα κόμματα στον περιορισμό των μεγάλων εκλογικών περιφερειών και β) να αυξηθεί η κρατική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Ένα τρίτο στοιχείο που συνδέεται με την μάχη κατά της διαφθοράς και της διαπλοκής είναι η διασφάλιση περισσότερης διαφάνειας στις αναθέσεις των δημοσίων έργων και των προμηθειών.

Ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι παραβλέπει όλα τα παραπάνω, δηλαδή, ότι παραμελεί το θέμα του ελέγχου του πολιτικού χρήματος και ότι αγνοεί και παραμελεί το θέμα της διαφάνειας στις αναθέσεις των δημοσίων έργων, που είναι το μείζον θέμα και η μεγαλύτερη ασπίδα κατά της διαφθοράς σε όλες τις προηγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Ακόμα σημείωσε με την ομιλία του ότι η κυβέρνηση επιμένει αποκλειστικά στο θέμα του «βασικού μετόχου», εξαντλώντας σε σημείο παράλογο την αυστηρότητά της στο ζήτημα αυτό. Η επιμονή αυτή υποκρύπτει κατ'αυτόν πρώτον την έλλειψη βούλησης από την πλευρά της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το πρόβλημα: «μία αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος προϋπέθετε και προϋποθέτει συνολική και σφαιρική προσέγγιση όλων των πτυχών της διαπλοκής και διαφθοράς, και όχι μόνο το θέμα του βασικού

μετόχου⁴⁷». Η δεύτερη σκοπιμότητα που υποκρύπτεται είναι η επιδίωξη της Ν.Δ με συγκεκριμένους στόχους να προβεί στην αναδιάταξη του επιχειρηματικού τοπίου στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Η *Αθανασία Μερεντίτη* τόνισε ότι το υπό συζήτηση νομοσχέδιο, το οποίο φτιάχτηκε για την καταπολέμηση της διαφθοράς, όχι μόνο δεν την καταπολεμά αλλά αντίθετα «θα αναζωπυρώσει τη διαπλοκή σε όλη τη χώρα». Ο «βασικός μέτοχος» θα θέσει τεράστια εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα χιλιάδων μεσαίων επιχειρήσεων σε όλη την Ελλάδα και μ' αυτόν τον τρόπο θα δημιουργήσει τις συνθήκες όχι μόνο για την κλιμάκωση και την επέκταση της διαφθοράς, αλλά και για το οριστικό πάγωμα της οικονομικής ανάπτυξης.

Κατά την γνώμη της τέσσερις λόγοι που καθιστούν αυτό το νομοσχέδιο αντιδημοκρατικό, υποκριτικό και καταστροφικό: ο πρώτος είναι ότι υπάρχουν περίπου πέντε χιλιάδες επιχειρήσεις μέσων ενημέρωσης σε ολόκληρη την Ελλάδα όπου στην ιδιοκτησία τους μετέχει πολλαπλάσιος αριθμός φυσικών προσώπων και μικρομεσαίων επιχειρηματιών σε κάθε πόλη και σε κάθε νομό, οι δε συγγενείς αυτών είναι ακόμα περισσότεροι. Όλοι αυτοί δεν μπορούν να έχουν την παραμικρή δΟΣΟΛΗΨΙΑ με το κράτος. Έτσι πιθανώς, σύμφωνα με τη βουλευτή του ΠΑ.ΣΟ.Κ, θα αναγκαστούν να πουλήσουν τα μερίδιά τους στις εφημερίδες και στα κανάλια στα οποία μετέχουν, τα οποία μερίδιά τους πιθανώς πάλι να μην βρεθεί κανείς να τα αγοράσει, για να μην εμπλακεί και ο ίδιος και βρεθούν εμπόδια στην οικονομική τους δραστηριότητα. Το αποτέλεσμα αυτό πιθανόν να είναι εκατοντάδες μέσα ενημέρωσης να βάλουν λουκέτο. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι οι χιλιάδες επιχειρήσεις που έχουν οικονομική σχέση με το δημόσιο θα πρέπει να προσκομίζουν μία σειρά από νέα πιστοποιητικά για να συμμετάσχουν σε έναν οποιονδήποτε δημόσιο διαγωνισμό, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η γραφειοκρατία. Η διαφθορά φυσικά θα αυξηθεί. Στο σημείο αυτό η κ. Μερεντίτη εξηγεί γιατί με το νόμο για το βασικό μέτοχο κλείνει ο δρόμος της ανάπτυξης και ανοίγει διάπλατα ο κατήφορος της συναλλαγής και της διαφθοράς. Όπως λέει «μια από τις αιτίες της διαφθοράς είναι η γραφειοκρατία και οι επίορκοι υπάλληλοι εκμεταλλεζόμενοι τα εμπόδια που παρουσιάζει η γραφειοκρατία, που δημιουργεί προβλήματα στους πολίτες, θα ζητούν παράνομες αμοιβές για να τα παρακάμψουν»⁴⁸. Ο τρίτος λόγος, που σύμφωνα με τη βουλευτή του ΠΑΣΟΚ

⁴⁷ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

⁴⁸ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

καθιστά το υπό συζήτηση νομοσχέδιο καταστροφικό, είναι ότι ο νόμος αντιβαίνει όχι μόνο στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα αλλά και στο Σύνταγμα της χώρας. Όπως μας λέει η κ Μερεντίτη, ο νόμος⁴⁹ του ΠΑΣΟΚ όχι μόνο είχε προσέξει να αποφύγει τις επικίνδυνες υπερβολές, όπως είναι το ποσοστό 1%, αλλά είχε, ταυτόχρονα, φροντίσει να εξαιρέσει από την απαγόρευση τους συγγενείς που μπορούσαν να αποδείξουν την οικονομική τους αυτοτέλεια. Όπως υπογραμμίζει αυτό δεν συμβαίνει και φυσικά ο νόμος παραβιάζει κατάφωρα το άρθρο 5⁵⁰ του Συντάγματος και αντιβαίνει στα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Ο τέταρτος λόγος είναι ότι με το νόμο αυτό η κυβέρνηση ομολογεί ότι δεν μπορεί να αντισταθεί στους παράγοντες της διαφθοράς. Κατέθεσε μάλιστα την άποψη ότι η κυβέρνηση θέλοντας να προστατευτεί από τη διαφθορά εγκλωβίζει και τιμωρεί εκ των προτέρων ολόκληρη την οικονομία υποβάλλοντας την σε μια δοκιμασία άνευ προηγουμένου.

3.1.3. Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε

Η *Λιανά Κανέλλη* υποστήριξε τη θέση ότι τον «βασικό μέτοχο» πρέπει να τον προσδιορίσει η πολιτική, άρα το ζήτημα είναι καθαρά πολιτικό: «από την εποχή που υπάρχουν οι πλάκες των Σουμέριων, η επικοινωνία με την πολιτική και η δύναμη της μετάδοσης μηνυμάτων πάνε χέρι-χέρι⁵¹», άρα η πολιτική είναι αυτή που θα καθορίσει τη μορφή της επικοινωνίας και τον αποδέκτη.

Για την βουλευτή του ΚΚΕ το διακύβευμα σ' αυτή την υπόθεση δεν είναι η ποιότητα της μετάδοσης των πληροφοριών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά το εάν το ελληνικό Σύνταγμα είναι πάνω από κάθε ευρωπαϊκή κοινοτική πρόθεση ή νομοθεσία. Κατηγόρησε τα δύο μεγάλα κόμματα ότι προετοιμάζουν το λαό, με αφορμή τη συζήτηση για τον «βασικό μέτοχο», σχετικά με το τι θα έρθει στο

---

⁴⁹ Νόμος 3021/2002

⁵⁰ Άρθρο 5: 1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.
2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.

⁵¹ Ομοίως βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es050118.txt>

ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Κάλεσε μάλιστα όλα τα κόμματα του ελληνικού Κοινοβουλίου κατά τη διάρκεια της συζήτησης περί «βασικού μετόχου», να αποδεχθούν την υπεροχή του ελληνικού Συντάγματος έναντι του Κοινοτικού Δικαίου και ότι δεν θα εφαρμοστεί καμία απόφαση του δικαστηρίου των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, εάν αυτή θέτει εν αμφιβόλω. Κατ'αυτήν το νομοσχέδιο δεν ξαναδίνει στους πολίτες το δικαίωμα να είναι πολίτες απέναντι στα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης αλλά τους λέει απλά ποια είναι τα αφεντικά και πόσο διάφανα είναι. Κλείνοντας δεν παρέλειψε να επισημάνει ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι υπέρ της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πρώτα των εργαζομένων, των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, πρώτα της πατρίδας που είναι ο λαός.

3.1.4. Οι Θέσεις του Συνασπισμού

Ο *Φώτης Κουβέλης* θεώρησε αναγκαία την αποσαφήνιση της έννοιας του «βασικού μετόχου» και την «επαναοριοθέτησή του στο ελάχιστο». Είναι επίσης αναγκαία και επιβεβλημένη η σαφήνεια των ασυμβιβάστων του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου, του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης, για να αποκλείεται η συνύπαρξη στα ίδια χέρια, ιδιοκτησιακών συμφερόντων Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας με συμφέροντα που προκύπτουν από συμβάσεις με το δημόσιο για έργα, για υπηρεσίες, για προμήθειες. Κατ'αυτόν το νομοσχέδιο της κυβέρνησης επιχειρεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα αυτό, αλλά οι σχετικές διατάξεις περί παρένθετων προσώπων δεν εξασφαλίζουν τη δυνατότητα έρευνας για τυχόν κρυφή χρηματοδότηση ή για ασκούμενη καθ' οιονδήποτε τρόπο επιρροή προσώπου στη λειτουργία επιχειρήσεων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, δηλαδή, με ποιον τρόπο θα ελεγχθούν «αόρατοι» ιδιοκτήτες επιχειρήσεων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Η δυσχέρεια εντοπισμού τέτοιων προσώπων είναι υπαρκτό ζήτημα και η ομολογία αυτής της δυσχέρειας είναι αναγκαία.

Όσον αφορά το νέο ενισχυμένο ρόλο του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, κατά τον ειδικό αγορητή του Συνασπισμού, απουσιάζουν ρυθμίσεις ανάλογες με εκείνες της Επιτροπής Ανταγωνισμού, που θα του έδιναν ουσιαστικές αρμοδιότητες και δυνατότητες για να μπορεί να ελέγχει παράλληλες δραστηριότητες επιχειρήσεων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και επιχειρήσεων που συνάπτουν συμβάσεις με το δημόσιο. Όπως τόνισε είναι ζητούμενο η ανταπόκριση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης στα ζητήματα της διαφάνειας και αυτό

διότι η διαδικασία έκδοσης πιστοποιητικών και ο διαρκής έλεγχος των επιχειρήσεων για όλο το χρονικό διάστημα από τη συμμετοχή της επιχείρησης σε διαδικασία διαγωνισμού για τη σύναψη σύμβασης με το δημόσιο μέχρι και την εκτέλεση της σύμβασης, καθώς και ο διαρκής έλεγχος των ασυμβιβάστων, αποτελεί επίπονη και σύνθετη εργασία και προϋποθέτει σοβαρή οργάνωση, αλλά και σοβαρή υποδομή. Πρότεινε μάλιστα την ίδρυση ανεξάρτητης αρχής, η οποία θα αναλάμβανε την εποπτεία και τον έλεγχο των συμβάσεων με το δημόσιο για την εκτέλεση έργων, προμηθειών και παροχή υπηρεσιών και η οποία θα μπορούσε αποτελεσματικότερα να συμβάλει στη διασφάλιση της διαφάνειας και την καταπολέμηση της διαφθοράς στο χώρο των συμβάσεων με το δημόσιο.

Υποστήριξε την άποψη ότι από το νομοσχέδιο απουσιάζουν ακόμα δυο σημαντικές ρυθμίσεις: οι ρυθμίσεις για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ερευνών της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς, προκειμένου οι έρευνες τηλεθέασης να αποδίδονται με επιστημονική ακρίβεια, με τεκμηρίωση, με πλήρη διαφάνεια και αντικειμενικότητα, έτσι ώστε τα στοιχεία των ερευνών της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τήρηση των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και την αποτροπή κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, που τυχόν έχουν αποκτήσει οι ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις στην απορυθμισμένη σήμερα ραδιοτηλεοπτική αγορά. Επίσης απουσιάζει η ρύθμιση που θα επέβαλλε την ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για τις εταιρείες που προβλέπονται στα ασυμβίβαστα, καθώς και η ρύθμιση εκείνη που θα απαγόρευε τη συμμετοχή εν γένει εξωχωρίων εταιρειών στο μετοχικό κεφάλαιο των εταιρειών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Κλείνοντας την ομιλία του κάλεσε όλους να τοποθετηθούν σχετικά με το αν θέλουν την εξυγίανση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου και την απομάκρυνση της συνύπαρξης ιδιοκτησιακών τηλεοπτικών συμφερόντων στα χέρια κάποιων με συμφέροντα που απορρέουν από συμβάσεις με το ελληνικό δημόσιο. Και κατέληξε λέγοντας ότι αν υπάρξει ενδεχόμενος έλεγχος από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο πρέπει όλοι να αντιτάξουν το Σύνταγμα διότι αυτό που νομοθετείται έχει ως βάση το Σύνταγμα, έχει ως βάση διαχειριζόμενο δημόσιο αγαθό.

3.2. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων του σχεδίου-νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Μέτρα για τη διασφάλιση της

διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων» εκφράστηκαν πολλές και διαφορετικές απόψεις από τους ομιλητές. Υπήρχαν στιγμές έντονης αντιπαράθεσης που είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εντάσεις κατά την διάρκεια των συζητήσεων. Όλοι παραδεχτήκαν ότι στην Ελλάδα υπάρχει διαφθορά, αδιαφάνεια και διαπλοκή. Οι βουλευτές και των τεσσάρων κομμάτων συμφώνησαν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί η «αρχή της διαφάνειας» η οποία αποτελεί θεμελιώδες συστατικό του κράτους δικαίου και απαραίτητη προϋπόθεση μιας υγιούς πολιτείας.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι οι απόψεις των βουλευτών κάθε κόμματος εναρμονίζονταν πλήρως με τον εκάστοτε εισηγητή της συγκεκριμένης παράταξης. Κανένας βουλευτής δεν ξέφυγε από τη «γραμμή» του κόμματός του όπως αυτή οριοθετήθηκε από τον ορισθέντα ως εισηγητή του. Τα κύρια θέματα που απασχόλησαν και τα τέσσερα κόμματα ήταν το πως θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί η διαφθορά και η διαπλοκή που επικρατεί στην Ελλάδα καθώς επίσης και το εάν και κατά πόσο εναρμονίζεται το νομοσχέδιο με το κοινοτικό δίκαιο.

Η Νέα Δημοκρατία, ως κυβέρνηση, προσπάθησε να παρουσιάσει το νομοσχέδιο που έφερε προς συζήτηση στη Βουλή ως μια σημαντική νομοθετική πρωτοβουλία, ως μια προσπάθεια η οποία τείνει στην προστασία της διαφάνειας. Πάγια θέση της ήταν ότι ο ν.3310/2005 θα διασφαλίσει τις δημόσιες συμβάσεις οι οποίες θα ανατίθενται πλέον με όρους ανταγωνιστικούς και με τήρηση της αρχής της ισότητας έναντι όλων των διαγωνιζομένων. Επίσης κατ'αυτήν ήταν προφανές ότι μέσω του νόμου αυτού οι επιχειρήσεις Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δεν θα μπορούν να χρησιμοποιούνται ως μέσα πίεσης για την απόσπαση δημοσίων έργων, συμβάσεων και προμηθειών καταστρατηγώντας κάθε έννοια υγιούς ανταγωνισμού.

Σημειώτεον ότι η Νέα Δημοκρατία είχε να αντιμετωπίσει ένα μεγάλο κίνδυνο, ένα πρόβλημα το οποίο θα μπορούσε οποιαδήποτε στιγμή να «τινάξει τον βασικό μέτοχο στον αέρα⁵²». Πρόκειται για το κοινοτικό δίκαιο και πιο συγκεκριμένα για την συμβατότητα του νόμου με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Η κυβέρνηση δεν σταμάτησε ποτέ κατά τη διάρκεια των συζητήσεων να τονίζει ότι δεν τίθεται θέμα συμβατότητας του σχεδίου νόμου με το δίκαιο της Ευρώπης., όπως επίσης δεν σταμάτησε να υποστηρίζει ότι οι τιθέμενοι από το νομοσχέδιο, όπως και από το Σύνταγμα περιορισμοί είναι απολύτως συμβατοί και με το κοινοτικό δίκαιο στο σύνολό του.

---

⁵² Όπως θα δούμε παρακάτω η μη εναρμόνιση του ν.3310 με το κοινοτικό δίκαιο ήταν η αιτία να ανατραπεί ο νόμος περί «βασικού μετόχου»

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ από τη πλευρά του, στον «πόλεμο» που κήρυξε στην κυβέρνηση με αφορμή το νομοσχέδιο αυτό, χρησιμοποίησε ως βασικό του όπλο το κοινοτικό δίκαιο. Οι βουλευτές της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν σταμάτησαν να χαρακτηρίζουν το νομοσχέδιο «ασύμβατο» με το Σύνταγμα και το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανεφάρμοστο με πλήθος αρνητικές παρενέργειες για τη χώρα, την ελεύθερη αγορά, τα ΜΜΕ και τους εργαζόμενους. Μια από τις καίριες θέσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ ήταν ότι το νομοσχέδιο είναι καταφανώς αντισυνταγματικό γιατί παραβιάζεται πλήρως μια διάταξη που ψήφισε η ίδια η Αναθεωρητική Βουλή του 2001, το άρθρο 28, που λειτουργεί, ως θεμέλιο, για τη συμμετοχή της χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος έθεσε το ζήτημα της υπεροχής του ελληνικού Συντάγματος απέναντι στο δίκαιο της Ευρώπης, απέναντι σε κάθε ευρωπαϊκή κοινοτική πρόθεση ή νομοθεσία. Συσχέτισε μάλιστα τις συζητήσεις για το «βασικό μέτοχο» με το «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα» και τόνισε ότι το νομοσχέδιο αυτό «δεν κάνει τίποτε άλλο από το να λέει στους πολίτες ποια είναι τα αφεντικά και πόσο διάφανα είναι».

Ο Συνασπισμός υποστήριξε ότι βασικός στόχος του νομοσχεδίου θα έπρεπε να είναι η δυνατότητα έρευνας για τυχόν κρυφή χρηματοδότηση ή για ασκούμενη καθ' οιονδήποτε τρόπο επιρροή προσώπου στη λειτουργία επιχειρήσεων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δηλαδή να βρεθεί κάποιος τρόπος ώστε να ελέγχονται οι «αόρατοι» ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Θέση του κόμματος ήταν ότι το νομοσχέδιο θα έπρεπε να περιλαμβάνει και κάποιες άλλες ρυθμίσεις: τη ρύθμιση για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ερευνών της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς, τη ρύθμιση που θα επέβαλλε την ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για τις εταιρείες που προβλέπονται στα ασυμβίβαστα, καθώς και η ρύθμιση που θα απαγόρευε τη συμμετοχή εν γένει εξωχωρίων εταιρειών στο μετοχικό κεφάλαιο των εταιρειών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να σημειωθεί το εξής: ο ν.3310/2005 δεν ήταν κάτι νέο για την ελληνική έννομη τάξη. Πρόκειται για μια άλλη εκδοχή του ν.3021/2002 που είχε ψηφιστεί κατά την προηγούμενη τετραετία, επί κυβερνήσεως ΠΑ.ΣΟ.Κ. Ο νόμος αυτός⁵³ αμφισβητήθηκε από την κυβέρνηση που εξελέγη το 2004, η οποία μάλιστα είχε δηλώσει την πρόθεσή της να τον τροποποιήσει ή και να τον

---

⁵³ 3021/2002

καταργήσει ολοσχερώς. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε «μετεξέλιξη» του προηγούμενου υπό αυστηρότερη μορφή. Και τα δυο νομοθετήματα αποστέλλουν «πρότυπα αναποτελεσματικών ρυθμίσεων με στόχο την κρατική παρέμβαση στην οικονομική ζωή, όπως συνέβη και άλλες φορές στην Ελλάδα⁵⁴».

Όσον αφορά τις συζητήσεις που έγιναν σχετικά με τη συμβατότητα του ν.3310/2005 με το κοινοτικό δίκαιο πρέπει να τονιστεί ότι ούτε αυτό ήταν κάτι νέο. Και ο προγενέστερος νόμος είχε προκαλέσει παρόμοια προβλήματα με αποτέλεσμα να ξεκινήσει αλληλογραφία μεταξύ της τότε κυβέρνησης και των αρμοδίων από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως ήταν φυσικό ο ν.3310/2005 στο βαθμό που ήρθε να αντικαταστήσει τον ν.3021/2002 χωρίς να έχουν επιλυθεί τα προβλήματα αυτά, προκάλεσε νέες αμφισβητήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Ο δημόσιος διάλογος

4.1. Το χρονικό της «αποδόμησης»

Στις 6 Οκτωβρίου 2004 ο Κώστας Καραμανλής «κηρύσσει τον πόλεμο κατά της διαπλοκής». Αναφέρει ότι «το πρόβλημα εστιάζεται σε όλους εκείνους που συμμετέχουν στη διαπλοκή και εξουσιάζουν την πολιτική ζωή με αποτέλεσμα να μην αφήνουν τη χώρα να κυβερνηθεί»

Θα ακολουθήσει επιστολή του διευθυντή της Εσωτερικής Αγοράς Αλεξάντερ Σάουμπ στην ελληνική κυβέρνηση στις 17 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Υποστηρίζει ότι πληροφορήθηκε από τον ελληνικό Τύπο για την σύσταση ενός νέου νόμου για τον βασικό μέτοχο. Δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει ενστάσεις για τον ισχύοντα ν.3021/2002, ο οποίος θεωρείται ότι έχει πρόβλημα συμβατότητας με τον κοινοτικό δίκαιο, δηλώνει την καλή πρόθεση της Ε.Ε. να συνεργαστεί με την Ελλάδα.

Στις 12 Ιανουαρίου 2005 η Βουλή ψηφίζει το νέο νόμο για τον βασικό μέτοχο αποφεύγοντας την οποιαδήποτε συζήτηση με την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ στις 22 Φεβρουαρίου τρεις υπουργοί (Παυλόπουλος, Ρουσόπουλος, Φώλιας) πηγαίνουν στις Βρυξέλλες για να συναντήσουν τον Σάουμπ. Ο ίδιος φέρεται να τους είπε «μας πείσατε», αλλά άλλοι κοινοτικοί κύκλοι αμφισβητούν έντονα τη συμβατότητα του νόμου με το ευρωπαϊκό δίκαιο.

---

⁵⁴ Βλ. Τροβά Ε.,: «Εξουσίες και Διαφάνεια», εκδ. Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005

Ακολουθεί η συνάντηση Καραμανλή-Μπαρόζο στις Βρυξέλλες στις 15 Μαρτίου. Ο πρόεδρος της Κομισιόν χτυπάει «καμπανάκι», τονίζοντας ότι η Ελλάδα κινδυνεύει να χάσει κονδύλια αν επιμείνει στον νόμο. Μια εβδομάδα αργότερα στις 22 Μαρτίου ο επίτροπος Εσωτερικής Αγοράς Τσάρλι Μακ Γκρίβι ξεκινώντας την προδικαστική διαδικασία στέλνει «προειδοποιητική επιστολή» στην ελληνική κυβέρνηση. Υποστηρίζει ότι ο βασικός μέτοχος παραβιάζει βασικές αρχές του πρωτογενούς και δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου.⁵⁵

Στις 6 Απριλίου η κυβέρνηση με επιστολή της επιμένει στη γραμμή Παυλόπουλου, για υπεράσπιση μέχρις εσχάτων του Συντάγματός μας ενώ στις 22 του ίδιου μήνα ο διευθυντής Περιφερειακής Πολιτικής Γκράχαμ Μίντους προειδοποιεί την κυβέρνηση για περικοπές κοινοτικών κονδυλίων, εξαιτίας των νόμων για τον βασικό-μέτοχο.

Στη συνέχεια στις 28 Απριλίου η Επιτροπή αποστέλλει την «αιτιολογημένη γνώμη». Επιμένει στα επιχειρήματά της και απειλεί την Ελλάδα με παραπομπή στο Δικαστήριο και ασφαλιστικά μέτρα⁵⁶. Τέλος στις 10 Μαΐου η ελληνική κυβέρνηση απαντά ότι παγώνει τον νόμο για τον βασικό μέτοχο μέχρι τον Οκτώβριο, προκειμένου να ανεβρεθεί ο «κοινός τόπος».

4.2. Ο Τύπος και ο «βασικός μέτοχος»

Η εφημερίδα «Τα Νέα» μέσω δύο άρθρων⁵⁷ της, στις 16 και 18/10/2004, θα υποστηρίξει ότι η μάχη του Πρωθυπουργού κατά της διαπλοκής θα ξεκινήσει με την κατάθεση ενός νέου νομοσχεδίου για τον «βασικό μέτοχο». Η κατάθεση του νέου νόμου θα εξαρτηθεί από τις μετρήσεις. Και από την στιγμή της κατάθεσης του μέχρι και την τελική του ψήφιση, στόχος της κυβέρνησης θα είναι η συζήτηση περί διαπλοκής και διαφθοράς να μονοπωλήσει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.

Ο αρθρογράφος επικαλούμενος κυβερνητικές πηγές κάνει λόγο για αλλαγή του ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου που πρέπει να κατέχει κάποιος για να θεωρείται βασικός μέτοχος, από το 5% στο 1% και υποχρεωτική ονομαστικοποίηση των μετοχών των επιχειρήσεων Μ.Μ.Ε. Σχολιάζοντας, θεωρεί ότι οι νέες αυτές διατάξεις θίγουν όχι μόνο επιχειρηματικά συμφέροντα που είχαν υποστηρίξει την κυβέρνηση Σημίτη αλλά και επιχειρηματίες που παραδοσιακά στηρίζουν την Ν.Δ. Ωστόσο

⁵⁵ Περί ανταγωνισμού, για τις δημόσιες συμβάσεις κ.τ.λ

⁵⁶ μείωση κοινοτικών πόρων

⁵⁷ Βλ.ε. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18067&m=N09&aa=2, Παναγής Γαλιατσάτος

σύμφωνα με στελέχη της κυβέρνησης, «στόχος του Καραμανλή με την ψήφιση του νέου νόμου δεν είναι να υποστηρίξει μια επιχειρηματική ομάδα έναντι μιας άλλης αλλά να ξεκαθαρίσει το επιχειρηματικό τοπίο περιορίζοντας τους επιχειρηματίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες ώστε να μην επηρεάζουν τις πολιτικές αποφάσεις⁵⁸».

Το δημοσίευμα θεωρεί ότι η μάχη κατά της διαπλοκής μέσω ενός τέτοιου νόμου θα είναι δίκικο μαχαίρι και αδιέξοδη καθώς συνεπάγεται δύο κινδύνους: είτε την ώρα του συμβιβασμού με τους επιχειρηματίες που είχε βάλει απέναντι της η κυβέρνηση να βρεθεί εκτεθειμένη στις επιθέσεις εκείνων που την ψήφισαν είτε ακόμα παρά την θέληση της να ταυτιστεί πλήρως με μερίδα επιχειρηματιών, κάτι που θα δημιουργήσει πολύ άσχημη εντύπωση στην κοινή γνώμη.

Δύο μήνες αργότερα, στις 7-12-2004 «Τα Νέα⁵⁹» θα χαρακτηρίσουν τον νόμο «δρακόντειο μεν ...ανεφάρμοστο δε...». όπως επίσης θα χαρακτηρίσουν τις νέες ρυθμίσεις «δύσκολα εφαρμόσιμες» καθώς με αυτές αποκλείονται οι εξωχώριες (off-shore) εταιρείες από τις δημόσιες συμβάσεις, ενώ καθιερώνεται το απόλυτο ασυμβίβαστο για τους συγγενείς πρώτου και δευτέρου βαθμού του βασικού μετόχου επιχείρησης ΜΜΕ, όπως και για τα διευθυντικά της στελέχη. Ως τώρα, βασικός μέτοχος θεωρείτο όποιος κατείχε το 5% του μετοχικού κεφαλαίου⁶⁰, ενώ με τον νέο νόμο το ποσοστό αυτό περιορίζεται στο 1%. Και σύμφωνα με το Σύνταγμα, για τον βασικό μέτοχο επιχείρησης ΜΜΕ, είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, ισχύει το ασυμβίβαστο με την ιδιότητα του εργολάβου δημοσίων έργων ή του προμηθευτή του Δημοσίου. Η εφημερίδα θέτει επίσης ερωτήματα αναφέροντας ότι από τις απαντήσεις της κυβέρνησης θα εξαρτηθεί και η αξιοπιστία της νέας αυτής ρύθμισης:

Το πρώτο ερώτημα που θέτει είναι τι μπορεί να επιφέρει η μείωση του ποσοστού του βασικού μετόχου από 5% σε 1% αφού έτσι γίνεται πιο εύκολη η δόλια συμπεριφορά επιχειρηματιών απέναντι στους ανταγωνιστές τους. Όπως λένε οικονομικοί παράγοντες, αρκεί να αγοράσει κάποιος το 1% σε μια επιχείρηση ΜΜΕ και σε μια τεχνική εταιρεία, για να έχει η εν λόγω εταιρεία κώλυμα να συμμετάσχει σε διαγωνισμούς.

Το δεύτερο ερώτημα είναι τι σημαίνει η θέσπιση του ασυμβιβάστου για τα διευθυντικά στελέχη των ΜΜΕ; Ότι, για παράδειγμα, για τον διευθυντή ενός

⁵⁸ ομοίως http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18067&m=N09&aa=2

⁵⁹ Βλ.ε. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=16064&m=N29&aa=4 , Γιάννης Α. Πολίτης

⁶⁰ Αυτό γίνεται με το νόμο του Π.Α.Σ.Ο.Κ

ηλεκτρονικού μέσου, ακόμη και αν δεν έχει καμία μετοχή στην επιχείρηση στην οποία εργάζεται, ισχύει το ασυμβίβαστο. Ισχύει, μάλιστα, και για τον αδελφό του ή τη σύζυγο του, αν αυτή είναι προμηθευτής ή εργολήπτης του Δημοσίου.

Το τρίτο ερώτημα που τίθεται είναι αν αποκλείονται οι offshore εταιρίες ή μόνον οι ευρωπαϊκές καθώς η διατύπωση του άρθρου είναι διφορούμενη: «Απαγορεύεται η σύναψη δημοσίων συμβάσεων από τις εξωχώριες εταιρίες που δρουν στους γνωστούς φορολογικούς παραδείσους». Δημιουργεί την εντύπωση ότι απαγορεύονται οι συμβάσεις μόνο σε εξωχώριες εταιρίες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ σε εκείνες της Ένωσης (Κύπρου και Μάλτας π.χ.) επιτρέπονται. Για την κυβέρνηση, πάντως, αυτή η ερμηνεία είναι εσφαλμένη, καθώς υποστηρίζει ότι στην Ε.Ε. δεν υπάρχουν εξωχώριες εταιρίες.

Το τέταρτο ερώτημα είναι το κατά πόσο είναι εφικτή η ονομαστικοποίηση των μετοχών σε αλλοδαπές εταιρίες και κατά πόσο δυσχεραίνει την προσέλκυση ξένων επενδύσεων: Η εφημερίδα απαντά λέγοντας ότι η ονομαστικοποίηση σε μεγάλου μεγέθους εταιρίες, είναι σχεδόν ανέφικτη. Επιπλέον, σε μερικές περιπτώσεις, είναι αντίθετη με τη νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων που ισχύει στη χώρα όπου έχουν την έδρα τους. Όσον αφορά την προσέλκυση ξένων επενδύσεων απαντά ότι δυσχεραίνει, σε κάθε περίπτωση, την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων μέσω χρηματιστηρίου για ελληνικές επιχειρήσεις. Ειδικά για όσες συνάπτουν συμβάσεις με το Δημόσιο και τις επιχειρήσεις ΜΜΕ. Για παράδειγμα, τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια που επενδύουν σε μετοχές, πρέπει να προσέχουν μήπως αγοράσουν ταυτόχρονα ΜΜΕ και τεχνικές εταιρίες. Επιπλέον, πρέπει να ονομαστικοποιήσουν τις μετοχές τους και αυτό συνεπάγεται πρόσθετο κόστος

Το ίδιο άρθρο φιλοξενεί και το σχόλιο του Π.Α.Σ.Ο.Κ. που χαρακτηρίζει τον νέο νόμο «αυστηρό και στην πράξη ανεφάρμοστο» υποστηρίζοντας μέσω του εκπροσώπου του κ. Ν. Αθανασάκη πως οι διατάξεις που προωθήθηκαν ως νομοσχέδιο θα δημιουργήσουν «φαύλο κύκλο νέων στρεβλώσεων και προβλημάτων σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο». Επισημάνθηκαν τουλάχιστον έξι σοβαρά ζητήματα, στα οποία το σχέδιο της κυβέρνησης πάσχει. Τα ζητήματα αυτά είναι:

1. Το ποσοστό του βασικού μετόχου πρέπει να είναι συνάρτηση με τη δεσπόζουσα θέση που κατέχει η επιχείρηση στην αγορά.
2. Η ουσιαστική ενίσχυση των οργάνων ελέγχου.
3. Η ανάμειξη υπερπόντιων off shore εταιριών στα ΜΜΕ δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά με την εξαίρεση από τις απαγορεύσεις των off shore που

έχουν έδρα κοινοτικές χώρες. 4. Το θέμα της οικονομικής αυτοτέλειας των συγγενικών προσώπων εκκρεμεί ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο και θα αποφασίσει. 5. Δεν αντιμετωπίζεται το θέμα της συγκέντρωσης και της ισχύος στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. 6. Το σχέδιο δεν μεριμνά για τη δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής για τον προληπτικό έλεγχο, κάτι που υποσχόταν προεκλογικά η Νέα Δημοκρατία (και ασκούσε σκληρή κριτική στην κυβέρνηση Σημίτη), αλλά τώρα δεν προχωρεί στη δημιουργία της, αφήνοντας αυτό το έργο στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Πάντως, το Π.Α.Σ.Ο.Κ. επιφυλάχθηκε να καθορίσει την τελική του στάση όταν παρουσιαστεί ολοκληρωμένο το νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο.

Θεσμική εξέταση του νόμου θα κάνει η εφημερίδα «Το Βήμα» στις 12/12/2004 υποστηρίζοντας⁶¹ ότι «η θέσπιση ασυμβίβαστων δραστηριοτήτων με έννομη συνέπεια την απόλυτη απαγόρευση διενέργειας της μίας τουλάχιστον από τις δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να αποφεύγεται⁶²». Και αυτό γιατί όπως θεωρεί και μόνο η ύπαρξη του ασυμβίβαστου αποτελεί τεκμήριο ότι οι εκάστοτε φορείς των αναθετουσών αρχών του ευρύτερου δημοσίου τομέα ενεργούν και θα συνεχίσουν να ενεργούν παρά τον νόμο και εις βάρος του δημοσίου συμφέροντος επηρεαζόμενοι αθεμίτως από τους μετόχους και τα στελέχη των μέσων ενημέρωσης

Μια τέτοια προσέγγιση λοιπόν σύμφωνα με την εφημερίδα προσβάλλει ευθέως τη θεσμική αξιοπρέπεια της χώρας, «αδειάζει» το ισχύον για την κατάρτιση των δημοσίων συμβάσεων κανονιστικό πλαίσιο από κάθε ουσιαστικό περιεχόμενο, αναιρώντας ταυτόχρονα την ίδια τη δικαιολογητική του βάση. Καταλήγοντας υποστηρίζει ότι μια τέτοια ρύθμιση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της αναδεικνυόμενης από έναν δημόσιο διεθνή διαγωνισμό επιχείρησης ως της ικανότερης να εξυπηρετήσει το επιδιωκόμενο από την κατάρτιση μιας δημόσιας σύμβασης δημόσιο συμφέρον, με μόνη αιτιολογία τη διαπίστωση ότι ένας βασικός μέτοχός της είναι συγχρόνως και βασικός μέτοχος μιας άλλης κατηγορίας επιχείρησης.

Στις 17/12/2004 δημοσιεύεται στον ελληνικό Τύπο: Επιστολή του διευθυντή της Εσωτερικής Αγοράς Αλεξάντερ Σάουμπ στην ελληνική κυβέρνηση. Υποστηρίζει ότι πληροφορήθηκε από τον ελληνικό Τύπο πως βρίσκεται στα σκαριά νέος νόμος για τον βασικό μέτοχο. Δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει ενστάσεις για τον ισχύοντα ν.

⁶¹ Βλ. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14339&m=A45&aa=2, Κ. Ι. Δρούγκας δικηγόρος και πρώην νομικός σύμβουλος του Υπουργείου Τύπου

⁶² ομοίως http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14339&m=A45&aa=2

3021, ο οποίος θεωρείται ότι έχει πρόβλημα συμβατότητας με τον κοινοτικό δίκαιο, δηλώνει την καλή πρόθεση της Ε.Ε. να συνεργαστεί με την Ελλάδα.

Η εφημερίδα «Το Βήμα» με άρθρο⁶³ της στις 19/12/2004, θα κάνει λόγο για πονοκέφαλο του Υπουργού Οικονομικών κ. Αλογοσκούφη όσον αφορά τον βασικό μέτοχο και τις εξωχώριες επιχειρήσεις. Επίσης θα κάνει λόγο για κίνδυνο αφενός να γελοιοποιηθεί η χώρα στις διεθνείς αγορές και αφετέρου να προκαλέσει ο νέος νόμος μαζικές πωλήσεις ελληνικών μετοχών από ξένους θεσμικούς επενδυτές με τεράστια εκροή κεφαλαίων. Οι ξένοι θεσμικοί επενδυτές σήμερα, και συγκεκριμένα τα διεθνή αμοιβαία κεφάλαια, έχουν επενδύσει στην Ελλάδα περίπου 23 δισ. ευρώ και ελέγχουν έτσι το 23% του ελληνικού χρηματιστηρίου σε μετοχές. Θέτει λοιπόν το ερώτημα: «Θα ζητήσουν από τους διεθνείς επενδυτικούς κολοσσούς να (μην) επενδύουν επιλεκτικά σε μετοχές ή να "εμφανιστούν" ως φυσικά πρόσωπα;⁶⁴». Αν κάτι τέτοιο συμβεί και εξαιρεθούν οι διεθνείς διαχειριστές κεφαλαίων τότε, όπως υποστηρίζει η εφημερίδα, εύκολα κάποιος εμπλεκόμενος με δημόσια έργα επιχειρηματίας δύναται να «μοιράσει» τα μερίδιά του σε δέκα μεγάλους ξένους οίκους και να λύσει το πρόβλημα. Εξίσου λογικό είναι από εκεί και στο εξής να απαιτήσουν για λόγους ισονομίας την ίδια μεταχείριση και τα ελληνικά αμοιβαία διαχείρισης κεφαλαίων.

Στις 2/1/2005 «Το Βήμα» μέσω δημοσίευμα⁶⁵ του θα σχολιάσει την επιστολή του γενικού διευθυντή Εσωτερικής Αγοράς κ Αλεξάντερ Σάουμπ λέγοντας ότι σε συνδυασμό με τις αιχμές από τον επιχειρηματικό κόσμο, τις επιφυλάξεις του Ε.Σ.Ρ. αλλά και τις αμφισβητήσεις από κορυφαία στελέχη της Ν.Δ., έχουν δημιουργήσει εκρηκτική ατμόσφαιρα. Και αυτό γιατί οι Βρυξέλες θέτουν ουσιαστικά ζήτημα ασυμβατότητας του νέου νόμου με την κοινοτική νομοθεσία κάνοντας λόγο για αποκλεισμούς στην σύναψη δημοσίων συμβάσεων μη προβλεπόμενους από τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε. και δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας για τις επιχειρήσεις. Το σχόλιο του κ. Ρουσόπουλου σύμφωνα με το δημοσίευμα ήταν ότι η κυβέρνηση θα προχωρήσει στον νέο νόμο και ότι ο συντάκτης της επιστολής δεν γνώριζε το περιεχόμενο του νομοσχεδίου και εξέφρασε την άποψη ότι η κυβέρνηση έχει προνοήσει ώστε να είναι συμβατό με το κοινοτικό κεκτημένο.

Στις 12/1/2005 η Βουλή ψηφίζει το νέο νόμο για τον βασικό μέτοχο αποφεύγοντας την οποιαδήποτε συζήτηση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δέκα μέρες

⁶³ Βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14345&m=D02&aa=1, Αντώνης Καραμήτσος

⁶⁴ Ομοίως βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14345&m=D02&aa=1

⁶⁵ Βλ.ε http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14355&m=A26&aa=1, Κ. Χαλβατζάκης

μετά την ψήφιση του νέου νόμου, στις 22/01/2005 «Τα Νέα» θα ασκήσουν αυστηρή κριτική⁶⁶ στον νέο νόμο θέτοντας μια σειρά από απορίες –αιχμές: Διερωτάται, γιατί ενώ οι συγγενείς των «μιντιαρχών» δεν πρέπει να παίρνουν δημόσια έργα, οι συγγενείς των βουλευτών, ή και των υπουργών ακόμη, δεν πειράζει να παίρνουν; Επιπλέον αναρωτιέται γιατί είναι προβληματικό για τη δημοκρατία να είναι ιδιοκτήτης Μέσων Ενημέρωσης μια τεχνική εταιρεία, και ευεργετικό να είναι ιδιοκτήτης Μέσων Ενημέρωσης μια ναυτιλιακή, για παράδειγμα, εταιρεία; Κι αν οι διαγωνιζόμενοι δεν έχουν πλέον ιδιότητα Μέσα Ενημέρωσης, αυτό από μόνο του πώς εγγυάται εντιμότερους, αδιάβλητους και επωφελέστερους διαγωνισμούς του Δημοσίου; Από πού προκύπτει ότι η «μιντιακή» επιρροή είναι το μόνο ή το κύριο μέσο διαφθοράς στην Ελλάδα; Τα ερωτήματα αυτά τα χαρακτηρίζει αναπάντητα και καλεί την κυβέρνηση να περάσει από το όραμα στην πραγματική ζωή και να βρει περισσότερο αποτελεσματικούς τρόπους για την αντιμετώπιση της διαπλοκής.

Την στάση του Π.Α.Σ.Ο.Κ. στο θέμα του βασικού μετόχου με βάση την συζήτηση του νομοσχεδίου στην βουλή 22/1/2005 σχολίασε «Το Βήμα» με άρθρο⁶⁷ του στις 23/1/2005. Την στάση του την χαρακτήρισε ως την πρώτη συντεταγμένη πολιτική μάχη που έδωσε το κόμμα της αντιπολίτευσης. Σύμφωνα με την εφημερίδα η αντίδραση απέναντι στον νέο νόμο ήταν απόρροια της γενικής αίσθησης πως στόχος του νομοσχεδίου της Ν.Δ. ήταν βεβαίως η οικογένεια του κ. Μπόμπολα κυρίως όμως η όλο και πιο στέρεα πεποίθηση ότι η ρητορική κατά της διαπλοκής δεν είναι παρά το πρόσχημα με το οποίο η ΝΔ επιχειρεί να ποδηγετήσει τον Τύπο και να εξυπηρετήσει τα φιλικά της συμφέροντα. Υπό αυτή την έννοια, ο νόμος για τον «βασικό μέτοχο» μπορεί να αποδειχθεί κομβικό σημείο στη γενικότερη πολιτική αντιπαράθεση και στην αντιπολιτευτική πορεία του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Δημοσίευμα της ίδιας εφημερίδας στις 13/2/2005 παρουσιάζει⁶⁸ το υπόμνημα της Κυβέρνησης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση σε απάντηση της από 17/12/2004 επιστολής της. Σύμφωνα μ' αυτό η κυβέρνηση θεωρεί θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε κράτους να επιλέγει τα μέτρα που θεωρεί κατάλληλα ανάλογα με την εκάστοτε συγκυρία και ότι μπορεί ο εθνικός νομοθέτης να θέτει περιορισμούς⁶⁹ στις επιχειρήσεις μέσων ενημέρωσης και στις επιχειρήσεις που σχετίζονται με αυτές. Η αλλαγή του νόμου ήταν αναγκαία αλλά και πέραν της νομικής αναγκαιότητας, οι

⁶⁶ Βλ.ε. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18146&m=N04&aa=2, Παύλος Τσίμας

⁶⁷ Βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14372&m=A09&aa=1, Γιάννης Πρετεντέρης

⁶⁸ Βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14390&m=A50&aa=1, Π. Λαμψία

⁶⁹ και συγκεκριμένα τον περιορισμό συμμετοχής σε δημόσιους διαγωνισμούς

διατάξεις του ν.3021/2002 έπρεπε να αντικατασταθούν και για τον λόγο ότι αποδείχθηκαν, στην πράξη, ατελέσφορες για την πραγματοποίηση ουσιαστικού ελέγχου.

Το δημοσίευμα αναλύει στην συνέχεια το ασυμβίβαστο, λέγοντας ότι σκοπός του είναι η αποτροπή της δημιουργίας καταστάσεων επικίνδυνων για την λειτουργία του πολιτικού συστήματος και πιο συγκεκριμένα η αποτροπή φαινόμενων λειτουργίας των ΜΜΕ, όχι προς αντικειμενική πληροφόρηση και άσκηση ελεύθερης κριτικής, αλλά προς προαγωγή ιδιοτελών συμφερόντων. Αναφέρει μάλιστα ως παράδειγμα ότι όταν η επιχείρηση μέσω ενημέρωσης δραστηριοποιείται στον τομέα ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, σε τομέα δηλαδή που ελέγχεται από την πολιτική εξουσία, θα παρέχει συγκεκριμένη πολιτική υποστήριξη υποβαθμίζοντας ή αναβαθμίζοντας συγκεκριμένες ειδήσεις ή και αποσιωπώντας, προβάλλοντας με ιδιαίτερο τρόπο συγκεκριμένες πληροφορίες κτλ. και γενικότερα θα επηρεάζει την κοινή γνώμη ανάλογα με τις οικονομικές της συναλλαγές με την εκάστοτε πολιτική εξουσία.

Όσον αφορά την σύγκρουση με τις κοινοτικές οδηγίες, η κυβέρνηση υποστήριξε ότι η κατοχύρωση του ασυμβίβαστου μεταξύ των επιχειρήσεων Μ.Μ.Ε. και των επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις δεν παραβιάζει σε καμία περίπτωση τις ευρωπαϊκές διατάξεις που αναφέρονται στα κριτήρια επιλογής γιατί οι διατάξεις αυτές έχουν διαφορετικό ρυθμιστικό πεδίο και ουδόλως τέμνονται μεταξύ τους.

Στις 22/2/2005 τρεις υπουργοί, ο κ. Παυλόπουλος, ο κ. Ρουσόπουλος και ο κ. Φώλιας, πηγαίνουν στις Βρυξέλλες για να συναντήσουν τον Σάουμπ. Ο ίδιος φέρεται να τους είπε «μας πείσατε», άλλα άλλοι κοινοτικοί κύκλοι αμφισβητούν έντονα τη συμβατότητα του νόμου με το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Στις 11/3/2005 «Τα Νέα» θα δημοσιεύσουν⁷⁰ την ανακοίνωση του κοινοτικού επιτρόπου Τσάρλι Μακρίβι για δεκαπενθήμερη προθεσμία αλλαγής του νόμου ή στην αντίθετη περίπτωση παραπομπής της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Σύμφωνα με τους συντάκτες του άρθρου αφήνεται να εννοηθεί πως τυχόν παραπομπή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο θα οδηγήσει σε άμεσο πάγωμα των κοινοτικών κονδυλίων. Η απόφαση αυτή όπως αναφέρεται στο άρθρο προκάλεσε ισχυρό σοκ στην κυβέρνηση που περίμενε ότι η Επιτροπή θα προχωρούσε σε ανακοινώσεις για

---

⁷⁰ Βλ.ε. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=13564&m=N29&aa=2, Γ. Παπαχρήστος, Φ. Στάγκος

το θέμα του βασικού μέτοχου μετά τη συνάντηση του κ. Καραμανλή με τον κ. Μπαρόζο ενώ έως τότε διαβεβαίωνε πως η Κομισιόν έχει πεισθεί για τη συμβατότητα του νόμου με το κοινοτικό δίκαιο και οι αρμόδιοι υπουργοί ισχυρίζονταν - σε όλους τους τόνους - ότι το εθνικό δίκαιο υπερισχύει του κοινοτικού.

Στο ίδιο άρθρο συμπεριλαμβάνεται και η δήλωση του Πρόεδρου της Εθνικής Τράπεζας⁷¹ ο οποίος χαρακτήρισε «αστείες» τις διαδικασίες του νόμου, καλώντας την κυβέρνηση να τον επανεξετάσει καθώς και του προέδρου⁷² του Σ.Ε.Β⁷³, ο οποίος επίσης έχει εκδηλώσει την αντίθεσή του στον νόμο περί βασικού μετόχου ασκώντας κριτική στην οικονομική πολιτική που ακολουθείται.

4.3. Η σχέση του Συντάγματος με το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο νόμος 3310/2005 επανέφερε στο επίκεντρο του δημοσίου διαλόγου το σημαντικό ζήτημα της σχέσης του Ελληνικού Συντάγματος με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷⁴. Όσον αφορά τη σχέση του κοινοτικού δικαίου με το Σύνταγμα της Ελλάδας, το άρθρο 28 του Συντάγματος επιτρέπει τη συμμετοχή της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που συνεπάγεται την αποδοχή συγκεκριμένων περιορισμών στην εθνική κυριαρχία σε σχέση με τα ζητήματα για τα οποία έχει εκχωρηθεί αρμοδιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, όπως συμβαίνει και αλλού, τίθεται το θέμα της υπεροχής ή μη του κοινοτικού δικαίου έναντι του Συντάγματος της χώρας.

Ο Ευάγγελος Βενιζέλος, σε άρθρο⁷⁵ του στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 09/01/2005, σχολίασε την αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο επιχειρείται να ερμηνευτεί και να εφαρμοστεί το άρθρο 14 παρ.9 του Ελληνικού Συντάγματος μέσω των διατάξεων του νομοσχεδίου για τον «Βασικό Μέτοχο». Έχουν τεθεί σύμφωνα με αυτόν δυο μεγάλα ζητήματα: πρώτον, το κλασικό και παλιό ζήτημα της σχέσης εθνικού συντάγματος και κοινοτικού δικαίου (πρωτογενούς και παραγώγου) και δεύτερον, το τρέχον πολιτικό ζήτημα των επιδιώξεων και των χειρισμών της σημερινής ελληνικής κυβέρνησης.

---

⁷¹ Γάκης Αράπογλου

⁷² Οδυσσέας Κυριακόπουλος

⁷³ Σύλλογος Ελλήνων Βιομηχάνων

⁷⁴ Βλ.ε http://www.diktyo.org/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=30&Itemid=72

⁷⁵ Βλ.ε. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14360&m=A14&aa=1

Όπως αναφέρει, από τότε που ιδρύθηκαν οι Ευρωπαϊκές Κοινοότητες, ως την πρόσφατη υπογραφή της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, το ζήτημα των σχέσεων ανάμεσα στα εθνικά συντάγματα των κρατών- μελών και το πρωτογενές αλλά και το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, απασχόλησε πολλές φορές τόσο το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όσο και τα συνταγματικά ή τα ανώτατα δικαστήρια των κρατών-μελών.

Ο ευρωπαϊκός συνταγματικός χώρος σύμφωνα με αυτόν βασίζεται σε τρεις αρχές: πρώτον στο σεβασμό εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης των συνταγματικών διαδικασιών των κρατών-μελών ως προς τη συνεχή τροποποίηση και μετεξέλιξη του πρωτογενούς και κατ' επέκταση του παραγώγου κοινοτικού δικαίου που έχει ως στόχο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Δεύτερον, στη σταδιακή προσαρμογή των εθνικών συνταγμάτων των κρατών-μελών, ώστε να μην εμφανίζονται εστίες πιθανής αντίθεσής τους προς το Κοινοτικό Δίκαιο. Τρίτον, στη σταδιακή «συνταγματοποίηση» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή στην προσχώρησή της στην έννοια και στη μορφή του συντάγματος, με αποκορύφωμα την υπογραφή της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Είχαν προηγηθεί ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο κοινοτικό κερτημένο και η αναγωγή του σεβασμού των κοινών συνταγματικών παραδόσεων των κρατών-μελών σε θεμελιώδη κανόνα του Κοινοτικού Δικαίου. Όλα αυτά διαμόρφωσαν και στερέωσαν την πεποίθηση ότι όλα όσα ιστορικά, θεσμικά και νομικά κατοχυρώνει και προστατεύει ένα εθνικό σύνταγμα κατοχυρώνονται και προστατεύονται κατά τρόπο τουλάχιστον ισάξιο στο επίπεδο της κοινοτικής έννομης τάξης. Με αυτόν τον τρόπο, το ζήτημα των σχέσεων εθνικού συντάγματος και κοινοτικού δικαίου αντιμετωπίστηκε με την αλληλοπροσαρμογή και τον αμοιβαίο σεβασμό, έτσι ώστε τα εθνικά συντάγματα να υποδέχονται και να αναγνωρίζουν πλήρως το φαινόμενο και την προοπτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ευρωπαϊκή, κοινοτική, έννομη τάξη να αφομοιώνει σταδιακά τη μορφή, τις αξίες και την κανονιστική λογική των εθνικών συνταγμάτων.

Στο κείμενο αυτό τονίζει, παράλληλα, ότι όλα αυτά τα χρόνια δεν έγινε ποτέ επίδειξη «συνταγματικού πατριωτισμού» σε σχέση με την κοινοτική έννομη τάξη που πάντα θεωρείτο συνώνυμη της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Ποτέ η συμμετοχή της Ελλάδας σε κάποια φάση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής

ολοκλήρωσης⁷⁶ δεν προσέκρουσε σε εθνικό συνταγματικό φραγμό. Στο πλαίσιο αυτό ούτε και η ελληνική νομολογία θέλησε να θέσει ποτέ ευθέως το ζήτημα των σχέσεων Συντάγματος και κοινοτικής έννομης τάξης.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στις δυο ισοδύναμες συνταγματικές αποφάσεις που έλαβε η Αναθεωρητική Βουλή, κατά την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος το 2001, οι οποίες συνδυάστηκαν μεταξύ τους ως εξής: α) το νομικό καθεστώς των μέσων ενημέρωσης και των δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών έγινε αυστηρότατο μέσω μεγάλης δέσμης διατάξεων που διέπονται από την αρχή της διαφάνειας και β) η συμμετοχή της Ελλάδας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης κατέστη αναμφισβήτητη, οριστική και αμετάκλητη.

Συνεπώς, τα ασυμβίβαστα, οι απαγορεύσεις και όλες γενικά οι κανονιστικές προβλέψεις του άρθρου 14 παρ. 9 του αναθεωρημένου Ελληνικού Συντάγματος ερμηνεύονται και εφαρμόζονται και εν όψει της βασικής συνταγματικής απόφασης για τη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που συνεπάγονται την αποδοχή και τον σεβασμό της κοινοτικής έννομης τάξης.

Υποστηρίζει, τέλος, ότι παρόλο που η κυβέρνηση γνώριζε τις παραπάνω τρεις αρχές όπως επίσης και τις σαφείς και έντονες αντιρρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατάφερε να εγκλωβισθεί στο εξής πολιτικό σκηνικό: με κατατεθειμένο το νομοσχέδιο στην βουλή, να είναι αναγκασμένη είτε να το αποσύρει είτε να το τροποποιήσει σε όλα σχεδόν τα κρίσιμα σημεία του είτε να επιμείνει στην ψήφισή του, ανοίγοντας αδιέξοδο μέτωπο με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Τζούλια Ηλιοπούλου-Στράγγα σε άρθρο⁷⁷ της στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 17/04/2005, τόνισε το γεγονός ότι, την ίδια στιγμή που σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη οι πάντες ασχολούνται με τις διατάξεις του νέου Ευρωπαϊκού Συντάγματος και τις διαδικασίες έγκρισης ή απόρριψής του από κάθε χώρα, στην Ελλάδα η εμμονή της κυβέρνησης στον νόμο περί βασικού μετόχου οδηγεί σε τραγική κατάληξη τα πράγματα. Οι προειδοποιήσεις των Βρυξελλών, η απειλούμενη παραπομπή της χώρας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η περικοπή των κοινοτικών κονδυλίων είναι λίγες μόνο από τις επιπτώσεις. Και όλα αυτά στο όνομα της «συνταγματικής

---

⁷⁶ Διευρύνσεις, Ενιαία Πράξη, Μάαστριχτ, Άμστερνταμ, Νίκαια.

⁷⁷ Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, βλ. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14442_m=B51&aa=1

αξιοπρέπειας», η οποία δήθεν θίγεται αν το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύσει του Συντάγματος.

Εξετάζει επίσης το πώς και γιατί το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύει των εθνικών διατάξεων και γιατί αυτό δεν επηρέασε ποτέ την εθνική «υπερηφάνεια» ούτε κατέστη εμπόδιο στη διατύπωση νόμων, συμβατών με τα ισχύοντα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως επισημαίνει, με αφορμή τον «βασικό μέτοχο» τέθηκε πάλι επί τάπητος ένα ιδιαίτερα σοβαρό ζήτημα: αυτό της σχέσης του ελληνικού Συντάγματος με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης («κοινοτικό δίκαιο»). Ο «βασικός μέτοχος», όποια και αν είναι η τοποθέτηση απέναντί του, έδωσε αφορμή ώστε να γίνει φανερό ότι 25 χρόνια μετά την είσοδο της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες υπάρχει ακόμη σοβαρή έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με βασικά ζητήματα που άπτονται του κοινοτικού δικαίου, τόσο στους κόλπους των πολιτικών, στον οποίων τα πρωταρχικά καθήκοντα δεν ανήκει βέβαια η γνώση σε βάθος σοβαρών νομικών και μάλιστα θεωρητικών προβλημάτων, αλλά και σε αυτούς των νομικών.

Οι σκέψεις της ξεκινούν από την πεποίθηση ότι ο δρόμος προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θα πρέπει να συνοδεύεται από συνταγματική νομιμότητα και συνταγματική «αξιοπρέπεια». Η ίδια προσπαθεί να απομυθοποιήσει την πάντοτε επίκαιρη σχέση του ελληνικού Συντάγματος με το κοινοτικό δίκαιο. Στο ελληνικό Σύνταγμα δεν ξεκαθαρίζεται πράγματι κατά τρόπο σαφή το ζήτημα της ιεραρχίας μεταξύ ελληνικού Συντάγματος και κοινοτικού δικαίου. Ακόμη όμως και αν θεωρηθεί ότι οι κυρωτικοί νόμοι των «Ευρωπαϊκών Συνθηκών» που επιτρέπουν την εισδοχή του κοινοτικού δικαίου στο σύνολό του στην ελληνική έννομη τάξη αφορούν κοινές διεθνείς συνθήκες, το ίδιο το Σύνταγμα στο άρθρο 28⁷⁸ παρ. 1 τους αναγνωρίζει *υπερνομοθετική* ισχύ. Αυτή την ισχύ έχει και το με βάση τις Συνθήκες αυτές συνεχώς παραγόμενο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο.

Σημειώνει επίσης ότι εκτός από τη διάταξη της παραγράφου 9 που προστέθηκε με την αναθεώρηση του 2001 στο άρθρο 14 του ελληνικού Συντάγματος και βρίσκεται σήμερα λόγω του «βασικού μετόχου» στην επικαιρότητα, υπάρχουν *δύο ακόμη* συνταγματικές διατάξεις οι οποίες περιέχονται στο Σύνταγμα από την εποχή της προσχώρησης και εκ πρώτης όψεως δεν συμβιβάζονται με το κοινοτικό

---

⁷⁸ Άρθρο 28 παρ.1: Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.

δίκαιο. Πρόκειται για αυτήν που προβλέπει την πρόσβαση «μόνο Ελλήνων πολιτών» σε θέσεις της δημόσιας διοίκησης⁷⁹ - διάταξη η οποία μάλιστα συγκαταλέγεται στις μη αναθεωρήσιμες διατάξεις - και αυτήν που απαγορεύει την αναδρομική επιβολή φόρου ή οποιουδήποτε άλλου οικονομικού βάρους πέραν του ενός έτους⁸⁰.

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι ότι η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου έναντι και των εθνικών συνταγματικών διατάξεων είναι σήμερα στην πράξη αδιαμφισβήτητη. Όπως και σε όλα τα άλλα κράτη-μέλη, η Ελλάδα έλυσε μέχρι σήμερα τις συγκρούσεις του Συντάγματος της με το κοινοτικό δίκαιο, είτε με μια σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία του Συντάγματος είτε με την αναθεώρηση του, χωρίς να θιγεί ακόμη η συνταγματική της αξιοπρέπεια.

Ο Κώστας Χρυσόγονος σε άρθρο⁸¹ του που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 17/4/2005 υποστηρίξε τη θέση ότι η αρχή του προβλήματος βρίσκεται αρκετά πίσω, στις μέρες του 1989, όταν η συγκυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και του Συνασπισμού επέτρεψε την εσπευσμένη και άναρχη ιδιωτικοποίηση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου. Δεν διασφαλίστηκε δηλαδή τότε ούτε το στοιχειώδες, δηλαδή η αποτροπή κατάληψης των συχνοτήτων από ιδιωτικά συμφέροντα που θα προσπαθούσαν να ασκήσουν αθέμιτη επιρροή στη σύναψη δημόσιων συμβάσεων.

Ο κίνδυνος αυτός επιχειρήθηκε να αντιμετωπισθεί με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Καθιερώθηκε, στο άρθρο 14 παράγραφος 9 του Συντάγματος το ασυμβίβαστο μεταξύ των ιδιοτήτων του ιδιοκτήτη, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσω ενημέρωσης και των αντίστοιχων ιδιοτήτων σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν δημόσια έργα ή προμήθειες.

Ο πρόσφατος νόμος 3310/2005 ήρθε να οριοθετήσει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος. Η οριοθέτηση ωστόσο αυτή γίνεται με τρόπο τόσο υπερβολικό, ώστε να αγγίζει τα όρια του παραλογισμού και πάντως να παραβιάζει τόσο άλλες διατάξεις του Συντάγματος, όπως τα άρθρα 5⁸² παρ. 1 και 25⁸³ παρ. 1, όσο και το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο.

---

⁷⁹ Άρθρο 4 παρ.4

⁸⁰ Άρθρο 78 παρ2

⁸¹ Καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Βλε.

http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14442&m=B52&aa=1

⁸² Άρθρο 5 παρ.1:Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. (οικονομική ελευθερία)

⁸³ Άρθρο 25 παρ.1 : Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά

Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι νόμος 3310/2005 για τον δήθεν «βασικό» μέτοχο αλλοιώνει ανεπίτρεπτα το νόημα του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος. Καταλήγει έτσι να παραβιάζει την κατοχυρωμένη στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, οικονομική ελευθερία, επιβάλλοντας υπέρμετρους περιορισμούς στην επιχειρηματική δράση. Ο ίδιος νόμος παραβιάζει εξάλλου και το κοινοτικό δίκαιο, όπως διαπιστώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην πρόσφατη προειδοποιητική επιστολή της προς την ελληνική κυβέρνηση.

Συμπερασματικά τονίζει ότι η θέσπιση του νόμου δεν υπηρετεί τη συνταγματική νομιμότητα, αλλά πολιτικές σκοπιμότητες του κυβερνώντος κόμματος, το οποίο επιχειρεί να συγκαλύψει το προγραμματικό και ιδεολογικό του έλλειμμα, εμφανιζόμενο ως ασυμβίβαστος υπερασπιστής της διαφάνειας στον δημόσιο βίο.

Στις 16/03/2005, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία, άρθρο του Αντώνη Μανιτάκη σχετικά με το «Ευρωσύνταγμα και το Βασικό Μέτοχο⁸⁴». Κατά τη συζήτηση στη Βουλή για την κύρωση της συνταγματικής συνθήκης, τέθηκε έμμεσα το ζήτημα της ισχύος του καλούμενου Ευρωσυντάγματος έναντι του εθνικού Συντάγματος και, βέβαια, μέσω αυτού το επίκαιρο και καυτό πρόβλημα της συμβατότητας των νομοθετικών ρυθμίσεων για τον βασικό μέτοχο με το κοινοτικό δίκαιο.

Το καλούμενο από τη νέα ευρωπαϊκή συνθήκη «Σύνταγμα της Ευρώπης» δεν είναι από τυπική, νομική ή συνταγματική άποψη παρά μια διεθνής συνθήκη. Ως συνθήκη την αντιμετωπίζει το Σύνταγμά μας και ως διεθνής συνθήκη θα ψηφιστεί, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζει το άρθρο 28 του Συντάγματος. Η χρήση του όρου «Σύνταγμα» στη νέα ευρωπαϊκή συνθήκη δεν αλλάζει τίποτε σε σχέση με αυτά που ίσχυαν μέχρι τώρα ούτε μεταβάλλει την ισχύ της νέας συνθήκης στο εσωτερικό δίκαιο. Δεν αποκτά επομένως αυξημένη τυπική δύναμη ούτε υπερέχει τυπικά του εθνικού μας Συντάγματος επειδή η νέα ευρωπαϊκή συνθήκη αυτοαποκαλείται «Σύνταγμα».

Στη συνέχεια διευκρινίζει, ότι η πρόταση ότι το Ευρωσύνταγμα ή το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύει και των εθνικών συνταγμάτων, άρα και του Ελληνικού,

---

όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. (αρχή της αναλογικότητας)

⁸⁴ Καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Βλ. http://www.enet.gr/online/online_print.jsp?id=47429880

διατυπωμένη έτσι γενικά και αφοριστικά, χωρίς όρους και προσδιορισμούς, είναι λανθασμένη και πολιτικά παραπλανητική. Ουδέποτε το Δικαστήριο των Κοινοτήτων αλλά ούτε και η θεωρία διακήρυξαν ότι το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύει, έτσι γενικά και αόριστα ή απόλυτα του εθνικού δικαίου και μάλιστα των εθνικών συνταγμάτων. Εκείνο που διακήρυξαν είναι ότι η ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στις εθνικές έννομες τάξεις δεν μπορεί να εξαρτάται ή να εμποδίζεται από διατάξεις του εθνικού δικαίου, ανεξαρτήτως αν αυτές είναι συνταγματικής ή μη περιωπής.

Τονίζει ότι το Δίκαιο της Ένωσης δεν υπερισχύει ούτε είναι πάνω από το πολίτευμα ή τα συνταγματικά δικαιώματα, για τον απλούστατο λόγο ότι καμία σχετική αρμοδιότητα και καμία δικαιοδοσία δεν έχει εκχωρηθεί ή ανατεθεί στην Ε.Ε. για θέματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία του πολιτεύματός μας ή για θέματα που σχετίζονται με την οργάνωση και άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Τόσο από τις ευρωπαϊκές συνθήκες όσο και από το άρθρο 28 παρ. 3 του Συντάγματος βγαίνει το συμπέρασμα ότι στον τομέα της προστασίας και ρύθμισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων οι εθνικές αρχές και κυρίως ο εθνικός δικαστής διατηρούν στο ακέραιο τις ρυθμιστικές και εγγυητικές, αντίστοιχα, δικαιοδοσίες τους. Αν, παρ' όλα αυτά, συμβεί πράξη των ενωσιακών οργάνων ή κανόνας του παραγώγου δικαίου της Ένωσης να «θίξει» ανεπίτρεπτα το πολίτευμα ή τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως κατοχυρώνονται στο Σύνταγμά της χώρας, η πράξη αυτή ή ο κανόνας αυτός είναι ανεφάρμοστος στο εσωτερικό δίκαιο, διότι εξέρχεται των ορίων της ενωσιακής αρμοδιότητας. Ο Έλληνας δικαστής δικαιούται και υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 28⁸⁵ παρ. 2 και 3 και 87⁸⁶ παρ. 2 του Συντάγματος να αρνηθεί να εφαρμόσει κοινοτική διάταξη, η ερμηνεία και εφαρμογή της οποίας έρχεται σε

---

⁸⁵ Άρθρο 28 παρ 2,3:

2: Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών.

3. Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας.

⁸⁶ Άρθρο 87 παρ.2: Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους και σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος.

σύγκρουση, στη συγκεκριμένη υπόθεση που δικάζει, με τις θεμελιώδεις αρχές του πολιτεύματος.

Συμπερασματικά σημειώνει ότι ο νόμος για τα ασυμβίβαστα των ιδιοκτητών των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης δεν είναι παρά ένας νόμος που αντικείμενο και σκοπό του έχει να ρυθμίσει την άσκηση της ελευθερίας του Τύπου και της ραδιοτηλεοπτικής επικοινωνίας. Αποτελεί εκτελεστικό τού Συντάγματος νόμο, που έρχεται να υλοποιήσει τις εντολές του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος.

Τη γνώμη του για τον «Βασικό Μέτοχο», διατυπώνει και ο Σταύρος Τσακουράκης, σε άρθρο⁸⁷ του που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» στις 29/03/2005. Σύμφωνα με αυτόν, η διάταξη περί «Βασικού Μετόχου» δεν έχει καμία σχέση με τη διαφάνεια και την πάταξη της διαφθοράς. Αντίθετα, οι κοινοτικοί κανόνες για τις προμήθειες του Δημοσίου έχουν. Αυτοί θέτουν τους όρους για διαφανείς διαδικασίες ανάθεσης και δεν αφήνουν περιθώριο στον εργολάβο ιδιοκτήτη μέσου ενημέρωσης να πιέσει για να αναλάβει χαριστικά ένα έργο.

Το στοιχείο που τον εκπλήσσει σ' αυτήν την ιστορία είναι ότι κανείς δεν γνωρίζει δήθεν ότι στη σύγχρονη εποχή υπάρχει σχέση μεταξύ ενημέρωσης και οικονομικής δύναμης, η οποία ασφαλώς επηρεάζει το δημόσιο διάλογο. Καμία χώρα, υποστηρίζει, της Ευρώπης δεν έχει να επιδείξει την ανομία που επικρατεί στα ελληνικά ΜΜΕ. Αντί λοιπόν να τεθεί μια στοιχειώδης τάξη στο τοπίο των ΜΜΕ, θεωρήθηκε ότι έχει λυθεί το ζήτημα της σχέσης οικονομικών συμφερόντων και ενημέρωσης με τον αποκλεισμό, ενώ φαίνεται ότι δεν υπάρχει πρόβλημα με τους εφοπλιστές ή τους βιομηχάνους.

Το πιο εξωφρενικό είναι η άποψη που υπάρχει πως μια διάταξη που δεν υπάρχει πουθενά, σε καμία χώρα του κόσμου, είναι το «απαύγασμα» της δημοκρατίας. Πρόκειται για αλαζονεία αλλά και για πλήρη έλλειψη αυτογνωσίας

Όσον αφορά το ζήτημα της υπεροχής ή όχι του κοινοτικού δικαίου έναντι του εθνικού μας Συντάγματος, η θέση του είναι ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν υπερέχει πάντοτε του Συντάγματός μας. Υπερέχει στα ζητήματα για τα οποία έχει εκχωρηθεί αρμοδιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: «Η υπεροχή του ενωσιακού δικαίου (ακόμη και έναντι του Συντάγματος) ισχύει μόνο για όσες αρμοδιότητες ειδικά και περιοριστικά αναφέρονται στις συνθήκες». Όπως τονίζει, όταν προσχωρεί κανείς σε μια κοινότητα είναι αυτονόητο ότι αποδέχεται την υπεροχή της κοινότητας στα

---

⁸⁷ Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Βλ.ε.
http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18200&m=N10&aa=1

θέματα που έχουν συμφωνηθεί να ρυθμίζονται συλλογικά και για όσο τουλάχιστον διάστημα εξακολουθεί η συμμετοχή σε αυτήν, και επομένως είναι αυτονόητο ότι έχει απεμποληθεί το δικαίωμά του προσχωρήσαντος να ρυθμίζει μονομερώς αυτά τα θέματα, είτε με συνταγματική διάταξη είτε με άλλον τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η «ανατροπή» του νόμου

5.1 Η κατ' αρχήν συζήτηση στη Βουλή

Η συζήτηση επί της αρχής και των άρθρων του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης: «τροποποίηση του ν.3310/2005», σύμφωνα με την απόφαση την οποία έλαβε η Διαρκής Επιτροπή, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού, συζητήθηκε με τη διαδικασία του κατεπείγοντος⁸⁸ σε μια συνεδρίαση. Η συζήτηση επικεντρώθηκε κυρίως: α) στη συμβατότητα του νέου νόμου με το κοινοτικό δίκαιο, β) στον τρόπο που επιλέχθηκε να γίνει η συζήτηση, δηλαδή με τη μορφή του κατεπείγοντος και γ) εάν ο καινούριος νόμος πρόκειται για ένα εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος, κατ' επιταγή του άρθρου 14 παράγραφος 9

5.1.1. Οι Θέσεις της Ν.Δ

Ο Εισηγητής της⁸⁹ Πλειοψηφίας ξεκινώντας τη εισήγησή του, καλωσόρισε της δέσμευση της κυβέρνησης για τη ρύθμιση των ζητημάτων που άπτονται της συγκέντρωσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και της ρύθμισης του άναρχου τοπίου στο καθεστώς λειτουργίας τους. Υπογράμισε ότι με το υπό συζήτηση σχέδιο νόμου, αντιμετωπίζεται το αίτημα για τη διαφάνεια και υγιή ανταγωνισμό των επιχειρήσεων και παράλληλα η κατοχύρωση της πολυφωνίας και η αντικειμενική ενημέρωση. Με έμφαση τονίζει ότι το υπό συζήτηση νομοσχέδιο είναι συμβατό με το Κοινοτικό Δίκαιο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «ύστερα από επιμονή και μεγάλη προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης βρέθηκε κοινός στόχος και οι ανυποχώρητοι αρμόδιοι παράγοντες της ευρωπαϊκής επιτροπής τελικά υποχώρησαν⁹⁰».

⁸⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 76 παράγραφος 4 του Συντάγματος και το άρθρο 109 του Κανονισμού της Βουλής.

⁸⁹ Χρήστος Ζώης

⁹⁰ Βλ.ε <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>

Ο Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης⁹¹ υποστήριξε ότι ο ν.3310 ψηφίστηκε με βάση το Σύνταγμα και τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και θεωρεί ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζει απολύτως το Σύνταγμα και είναι συμβατός με το Κοινοτικό Δίκαιο. «Ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να ακούμε και τις απόψεις που υπάρχουν εκεί διότι έχουμε δυο διαφορετικές έννομες τάξεις και πρέπει από τη στιγμή που είμαστε μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχουμε ρυθμίσεις συμβατές με το Κοινοτικό Δίκαιο⁹²».

Τόνισε ότι οι βασικές επιλογές στον 3310 παραμένουν και θα συμπληρωθούν μέσα από το νόμο για τη συγκέντρωση και την οριστική αδειοδότηση που θα υπάρξει. Ανέφερε για ακόμη μια φορά ότι η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να μην συμβιβαστεί με τη διαφθορά και με τη διαπλοκή.

Στη συνέχεια με παρέμβαση βουλευτή της κυβερνητικής πλειοψηφίας⁹³ αιτιολογήθηκε η εισαγωγή του νομοσχεδίου με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Επιλέχθηκε δηλαδή αυτή η διαδικασία για να μην υπάρξει κενό νόμου, κενό δικαίου, δεδομένου ότι η προθεσμία ισχύος του προηγούμενου νόμου είχε λήξει δυο μέρες πριν από την έναρξη της συζήτησεως. Επομένως κατά επιβεβλημένη διαδικασία, έπρεπε να εισαχθεί προς συζήτηση και ψήφιση το νομοσχέδιο ως κατεπείγον. Κατ'αυτόν, η κυβέρνηση τροποποίησε τον ν.3310, ύστερα από την εμπλοκή των Βρυξελλών και τον εναρμόνισε με το Κοινοτικό Δίκαιο. Κατά την προσωπική του άποψη για να υπηρετείται το εθνικό συμφέρον, θα πρέπει να υπάρχει πάνω από όλα μια επιδίωξη, να είναι η ελληνική νομοθεσία εναρμονισμένη με την Ευρώπη.

Ο Υπουργός Επικρατείας⁹⁴ κάνοντας μια μικρή ιστορική αναδρομή, ανανέφερε ότι οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς το ασυμβίβαστο διατάξεων του ν.3310 με την κοινοτική έννομη τάξη οδήγησαν την Κυβέρνηση στην απόφαση να αναστείλει την έναρξη εφαρμογής του και να αναζητήσει κοινό τόπο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τελικά, μετά από πολύμηνη διαβούλευση με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με την πλήρη συμφωνία της επί του συνόλου των διατάξεων του υπό συζήτηση νομοσχεδίου, βρέθηκε κοινός τόπος. Όπως υποστηρίζει ο Υπουργός τηρείται το άρθρο 14 παρ. 9 και ο υπό ψήφιση νόμος είναι συμβατός με το Κοινοτικό δίκαιο.

---

⁹¹ Προκόπης Παυλόπουλος

⁹² Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>

⁹³ Βύρων Πολύδωρας

⁹⁴ Θεόδωρος Ρουσσόπουλος

5.1.2. Οι Θέσεις του ΠΑΣΟΚ

Σύμφωνα με τον Εισηγητή της Μειοψηφίας⁹⁵ «Ο βασικός μέτοχος χάθηκε στους διαδρόμους της γραφειοκρατίας των Βρυξελλών. Ο νόμος εκείνος πέθανε, οι τεθλιμμένοι συγγενείς είναι εδώ παρόντες στο μνημόσυνο αυτού του νόμου και θα ψηφίσουν οι κύριοι υπουργοί εναντίον του εαυτού τους⁹⁶». Ανέφερε επίσης ότι επιλέχθηκε η διαδικασία του κατεπείγοντος έτσι ώστε να μην μπορεί κανείς να μιλήσει σχεδόν καθόλου. Κατά την προσωπική του άποψη ο χρόνος ομιλίας είναι ελάχιστος και θα έπρεπε να ήταν πολύ περισσότερος, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να συζητηθεί ένα τόσο σοβαρό θέμα. Επίσης υποστηρίζει ότι το υπό συζήτηση νομοσχέδιο δεν θα καταφέρει να καταπολεμήσει τη διαφθορά και να δώσει τέλος στη διαπλοκή. Κλείνοντας την ομιλία του τονίζει ότι έχει επέλθει οριστικό τέλος του νόμου.

Ο Αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην αρχή της ομιλίας του, υπενθύμισε την προειδοποίηση που είχε κάνει η παράταξή του προς την κυβέρνηση, δηλαδή ότι ο αρχικός νόμος που έφερε στη Βουλή ήταν ένας νόμος ανεφάρμοστος, ήταν ένας νόμος που δημιουργούσε προβλήματα στη χώρα, στις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι ήταν ένας νόμος καταδικασμένος από τη γένεση του. Κάνει ιδιαίτερη μνεία στη διαδικασία του κατεπείγοντος. Και επισήμανε το ότι αν και είναι ένα κρίσιμο θέμα που σχετίζεται με τη λειτουργία του Κοινοβουλίου και με την ποιότητα της δημοκρατίας η Κυβέρνηση προτίμησε να ακολουθήσει αδιαφανείς διαδικασίες για τη συζήτησή του: «πως είναι δυνατόν, διερωτάται, ενώ η κυβέρνηση μιλάει για διαφάνεια και για την καταπολέμηση της διαφθοράς, να φέρνει ένα νόμο για τη διαφάνεια με απολύτως αδιαφανείς διαδικασίες⁹⁷». Δεν παρέλειψε να υπενθυμίσει ότι είχε καταθέσει μια πρόταση οκτώ σημείων την οποία η κυβέρνηση αρνήθηκε να τη συζητήσει. Με το υπό συζήτηση νομοσχέδιο τα πάντα είναι στον αέρα, το ασυμβίβαστο είναι στον αέρα, η ονομαστικοποίηση είναι στον αέρα. Όπως αναφέρει ο νέος νόμος υποτιμά τη νοημοσύνη του ελληνικού λαού. Κλείνοντας τονίζει ότι η αποχώρηση του ΠΑΣΟΚ από τη συνεδρίαση είναι η μόνη δυνατή

---

⁹⁵ Τηλέμαχος Χυτήρης

⁹⁶ Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>

⁹⁷ Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>

αντίδραση και είναι ένα μήνυμα υπεράσπισης του Κοινοβουλίου, μήνυμα υπεράσπισης των δημοκρατικών θεσμών.

5.1.3. Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε

Ο Ειδικός Αγορητής⁹⁸ του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας εξέφρασε επίσης τη δυσαρέσκειά του για τη διαδικασία ψήφισης του νομοσχεδίου. Κατά την άποψή του δεν υπάρχει κανένας ουσιαστικός κοινωνικός πολιτικός ή νομικός λόγος που επιβάλλει να διεξαχθεί η συζήτηση με τη μορφή του κατεπείγοντος. Σύμφωνα με τον βουλευτή του Κ.Κ.Ε όταν πρόκειται για θέματα τόσο σημαντικά, που αφορούν τη διαπλοκή και τη διαφθορά, θα έπρεπε να υπάρχει πολύ περισσότερος χρόνος για συζήτηση. Τονίζει ότι το κόμμα του έχει σαφή αντίληψη για τη διαφθορά, τη διαπλοκή και για τα όρια αντιμετώπισής της. Επισήμανε επίσης με τρόπο χαρακτηριστικό ότι «το οικονομικοκοινωνικό σύστημα αναπαράγει το φαινόμενο αυτό ανεξάρτητα από πρόσωπα και κυβερνήσεις και ότι μόνο μικρά μέτρα περιορισμού και ίσως με προσωρινό αποτέλεσμα και όχι οριστικό μπορούν να αντιμετωπίσουν τον τομέα της διαφθοράς μέσα στο σύστημα στο οποίο ζούμε⁹⁹». Εξάλλου πάγια θέση του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας είναι ότι τα όρια της αντιμετώπισης της διαπλοκής και της διαφθοράς σταματούν εκεί που αρχίζει η ανταγωνιστικότητα, η ελεύθερη επιχειρηματικότητα, η ασυδοσία του επιχειρηματία να αναπτύξει πλήρως όλες τις δυνατότητες και σε πολλούς τομείς δραστηριότητες. Συνόψισε τέλος τις αντιρρήσεις του σε σχέση με τις αλλαγές που θα επιφέρει ο νέος νόμος λέγοντας τα εξής: καταργείται το γενικό ασυμβίβαστο, αλλάζει το ποσοστό¹⁰⁰ σύμφωνα με το οποίο χαρακτηρίζεται κάποιος ως «βασικός μέτοχος», οι κοινοπραξίες δεν θα διαλύονται όταν «πιαστούν να είναι ένοχες κάποιες εταιρίες που ανήκουν στην κοινοπραξία» και το κυριότερο, δημιουργείται ένας μεγάλος κύκλος επιχειρήσεων που δεν θα ονομαστικοποιούν τις μετοχές τους.

5.1.4. Οι Θέσεις του Συνασπισμού

Ο Ειδικός Αγορητής του Συνασπισμού υποστήριξε την άποψη ότι δεν πρόκειται για ένα εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος, κατ' επιταγή του άρθρου 14 παρ.9, αλλά για ένα νομοθέτημα το οποίο λειτουργεί ως επίφαση και μόνο αναφορικά

⁹⁸ Αντώνης Σκυλλάκος

⁹⁹ Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>

¹⁰⁰ 1%

με τη συνταγματική επιταγή: αυτός ο νόμος, δεν έχει καμία απολύτως σχέση με το άρθρο 14 παράγραφος 9.

Έκανε ιδιαίτερη αναφορά στις αλλαγές που θα επιφέρει ο νέος νόμος. Καταργείται το γενικό ασυμβίβαστο που καθιέρωνε το Σύνταγμα και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης θα εκδίδει απορριπτικές πράξεις για πιστοποιητικά διαφάνειας, εάν υπάρχει καταδίκη για ενεργητική ή παθητική δωροδοκία. Καταργείται η ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για εταιρείες που είναι εισηγμένες σε χρηματιστήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ο.Ο.Σ.Α¹⁰¹ παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα να υπάρχει παρουσία και σε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και σε επιχειρήσεις που συναλλάσσονται ταυτόχρονα με το ελληνικό δημόσιο. Τόνισε το γεγονός ότι η πολιτική ζωή του τόπου είναι δυνάμει υποθηκευμένη στα ποικιλώνυμα οικονομικά κέντρα, τα οποία εξασφαλίζουν την ισχύ τους από τη λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και από τη συστηματική εγκατάστασή τους στο χώρο των δημόσιων έργων, των δημόσιων προμηθειών και της παροχής υπηρεσιών προς το δημόσιο.

5.2 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η συζήτηση επί της αρχής του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης: «τροποποίηση του ν.3310/2005» από την έναρξή της δημιούργησε έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ των βουλευτών των κομμάτων, ιδιαίτερα ανάμεσα στους βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ και της Νέας Δημοκρατίας. Αιτία ήταν ο τρόπος που επέλεξε η Κυβέρνηση να πραγματοποιηθεί η συζήτηση, δηλαδή με την μορφή του κατεπείγοντος, κάτι που κατακρίθηκε έντονα από όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης και που τελικά οδήγησε το ΠΑ.ΣΟ.Κ στην αποχώρηση του από τη Βουλή. Ένα από τα θέματα που κυριάρχησαν ήταν η συμβατότητα του νέου νόμου με το κοινοτικό δίκαιο. Τέλος, τέθηκε το ερώτημα αν ο νέος νόμος 3414 αποτελεί εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος, κατ' επιταγή του άρθρου 14 παράγραφος 9.

Η Νέα Δημοκρατία, προσπαθώντας να εξηγήσει τη διαδικασία του κατεπείγοντος που επέλεξε για τη ψήφιση του νομοσχεδίου υπογράμμισε ότι αυτό έγινε προκειμένου να μην υπάρξει κενό νόμου στο μέτρο που η προθεσμία ισχύος του

---

¹⁰¹ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

προηγούμενου νόμου¹⁰² είχε λήξει δυο μέρες πριν από την έναρξη της συζήτησεως. Όσον αφορά το κοινοτικό δίκαιο, η κυβέρνηση τόνισε με βεβαιότητα ότι το υπό ψήφιση νομοσχέδιο είναι συμβατό με το δίκαιο της Ευρώπης.

Εντονότατη ήταν η δυσαρέσκεια του ΠΑ.ΣΟ.Κ για την διαδικασία του κατεπείγοντος¹⁰³ με αποτέλεσμα μετά από την Εισηγητή του Τηλέμαχου Χυτήρη και την ομιλία του αρχηγού του να αποχωρήσει από τη Βουλή. Όσον αφορά τη σχέση του ευρωπαϊκού δικαίου με το νόμο αυτό, η θέση του ΠΑ.ΣΟ.Κ ήταν ότι πρόκειται περί νόμου που αντίκειται στο δίκαιο αυτό.

Και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος εξέφρασε την έντονη δυσαρέσκειά του στο βαθμό που ουσιαστικά κανένας λόγος δεν επέβαλε τη διαδικασία αυτή και υποστήριξε ότι για θέματα που είναι τόσο σοβαρά θα έπρεπε να υπάρχει πολύ περισσότερος χρόνος για συζήτηση. Ο Συνασπισμός στην κατ' αρχήν συζήτηση έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο άρθρο 14 παρ.9 υποστηρίζοντας ότι δεν πρόκειται για τον εκτελεστικό νόμο του Συντάγματος και ότι επομένως δεν έχει καμία σχέση με την επιταγή του άρθρου 14 παρ. 9.

5.3. Η συζήτηση κατ' άρθρων

Στην κατ' άρθρων συζήτηση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης: «τροποποίηση του ν.3310/2005», συμμετείχαν οι βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας, του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος και του Συνασπισμού. Οι βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ είχαν ήδη αποχωρήσει από τη Βουλή εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά τους για τη διαδικασία του κατεπείγοντος¹⁰⁴.

5.3.1. Οι Θέσεις της Ν.Δ

Σύμφωνα με τον Εισηγητή της Πλειοψηφίας, στο υπό συζήτηση σχέδιο νόμου, το οποίο είναι τροποποίηση του ν. 3310, δεν αλλάζει ούτε το πλαίσιο των ποινών που επιβάλλονται ούτε ο τρόπος με τον οποίο ασκείται ο έλεγχος από τη σύναψη έως και την ολοκλήρωση μιας σύμβασης με αφορμή ένα διαγωνισμό μιας αναθέτουσας αρχής του δημοσίου. Το Ε.Σ.Ρ. συνεχίζει να διατηρεί αρχείο και των επιχειρήσεων που εκτελούν συμβάσεις και των επιχειρήσεων μέσω ενημέρωσης. Ο

---

¹⁰² Ν.3310/2005

¹⁰³ Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη

¹⁰⁴ Με τη μορφή του κατ' επείγοντος

εκπρόσωπος της Ν.Δ τόνισε ότι δεν αλλάζει η έννοια του «Βασικού Μετόχου» και ότι συνεχίζεται να προσδιορίζεται με βάση το ποσοστό του 1%. Επίσης υποστήριξε ότι δεν αλλάζουν οι διατάξεις για τους συγγενείς και για τα παρένθετα πρόσωπα, δεν αλλάζει η υποχρέωση ονομαστικοποίησης των μετοχών έως και φυσικού προσώπου, δεν αίρεται η απαγόρευση συμμετοχής υπεράκτιων, αλλιώς off shore, εταιρειών σε επιχειρήσεις μέσων ενημέρωσης. Δεν άλλαξε τέλος η υποχρέωση δήλωσης του «πόθεν έσχες» για όσους συμμετέχουν σε αυτές τις επιχειρήσεις και εξακολουθεί να ο προληπτικός έλεγχος του Ε.Σ.Ρ. για αναθέσεις έργων πάνω από 1.000.000 ευρώ.

5.3.2. Οι Θέσεις του Κ.Κ.Ε

Ο Εισηγητής του Κ.Κ.Ε διαφώνησε με τον Εισηγητή της Νέας Δημοκρατίας, διότι όπως λέει με το νέο νόμο αλλάζουν πολλά. Πρώτον, καταργείται το γενικευμένο ασυμβίβαστο¹⁰⁵ και «εισέρχονται» οι δικαστικές αποφάσεις: πρέπει δηλαδή να υπάρξει δικαστική απόφαση, που να καταδικάζει κάποιον για ενεργητική διαφθορά, δηλαδή για δωροδοκία. Ανατρέπεται¹⁰⁶ το ποσοστό 1% το οποίο καταργείται¹⁰⁷ εντέλει όταν συντρέχουν άλλες προϋποθέσεις. Επίσης περιορίζεται η έννοια των παρένθετων προσώπων¹⁰⁸, διότι ακόμα και η σύζυγος και τα τέκνα θα μπορούν να δανειοδοτηθούν και να εμφανίσουν έτσι ότι δεν εξαρτώνται από τον πατέρα, άρα θα έχουν αυτοτέλεια και συνεπώς δεν θα θεωρούνται παρένθετα πρόσωπα ώστε να έχουν κώλυμα. Όσον αφορά τις κοινοπραξίες, εάν κάποια εταιρία που συμμετέχει σε κοινοπραξία θεωρηθεί υπεύθυνη ότι έχει ασυμβίβαστο ή αν υπήρξε καταδικαστική απόφαση, δεν επηρεάζεται ολόκληρη η κοινοπραξία¹⁰⁹.

Κατά τον βουλευτή του Κομμουνιστικού Κόμματος, η κυριώτερη αλλαγή του νέου νόμου είναι ότι οι εταιρίες οι οποίες συμμετέχουν στο Χρηματιστήριο είτε σε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή και της Ελλάδας, είτε σε χώρες του Ο.Ο.Σ.Α, δεν θα ονομαστικοποιούν τις μετοχές τους¹¹⁰. Επίσης ξένες εταιρίες που δεν είναι πλέον στο Χρηματιστήριο και δεν ανήκουν στον Ο.Ο.Σ.Α, δεν είναι υποχρεωμένες να ονομαστικοποιήσουν τις μετοχές τους εφόσον δεν του το επιβάλλει το δίκαιο της χώρας τους.

---

¹⁰⁵ Άρθρο 3

¹⁰⁶ Άρθρο 2 παράγραφος 5

¹⁰⁷ Άρθρο 2 παράγραφος 1

¹⁰⁸ Άρθρο 3 παράγραφος 2

¹⁰⁹ Άρθρο 3 παράγραφος 7

¹¹⁰ Άρθρο 8 και 10

5.3.3. Οι Θέσεις του Συνασπισμού

Ο Εισηγητής του Συνασπισμού επισημαίνει τα θέματα εκείνα, τα οποία διαφοροποιούν τις ρυθμίσεις του υπό συζήτηση νομοσχεδίου σε σχέση με τις ρυθμίσεις του ν. 3310. Με τις νέες δηλαδή διατάξεις καταργούνται όλα τα ασυμβίβαστα, ενώ εισάγεται ως μόνη προϋπόθεση η άσκηση ενεργητικής ή παθητικής δωροδοκίας, διαφθοράς σε βάρος των αναθετουσών αρχών του δημοσίου. Οι υποψήφιοι σε διαγωνιστικές διαδικασίες του δημοσίου αποκλείονται εάν, μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης με ισχύ δεδικασμένου, αποδειχθεί ότι λόγω της ασυμβίβαστης ιδιότητάς τους διέπραξαν το αδίκημα της ενεργητικής διαφθοράς, κατά την έννοια του Κοινοτικού Δικαίου. Επίσης, σε σχέση με τη ρύθμιση του ν.3310, το υπό συζήτηση νομοσχέδιο ορίζει ότι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης εκδίδει απορριπτικές πράξεις μόνο αν προηγηθεί καταδικαστική απόφαση συνεπεία καταγγελίας για ενεργητική ή παθητική διαφθορά. Αλλά και η απαγόρευση αναφορικά με τα παρένθετα πρόσωπα, που ισχύει σε περίπτωση που αποδειχθεί από δικαστική αρχή η άσκηση ενεργητικής δωροδοκίας με ισχύ δεδικασμένου ανατρέπει τον προγενέστερο νόμο. Στην ουσία δηλαδή καταργείται το ασυμβίβαστο και για τα παρένθετα πρόσωπα. Επίσης ο αγορητής του Συνασπισμού κάνει λόγο για το θέμα της ονομαστικοποίησης των μετοχών. Με το παρόν νομοσχέδιο καταργείται εντέλει η υποχρέωση ονομαστικοποίησης μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για εταιρείες που είναι εισηγμένες στα χρηματιστήρια κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ο.Ο.Σ.Α.

Τέλος δεν παρέλειψε να κάνει αναφορά στη ρύθμιση σύμφωνα με την οποία αντιμετωπίζονται τα θέματα των κοινοπραξιών. Τονίζει ότι αν η εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης έχει ανατεθεί σε κοινοπραξία, της οποίας ένα ή περισσότερα μέλη έχουν καταδικαστεί για τη διάπραξη του αδικήματος της ενεργητικής διαφθοράς ως φυσικοί ή ηθικοί αυτουργοί, τα μέλη αυτά κηρύσσονται έκπτωτα και τα υπόλοιπα μέλη συνεχίζουν την εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης μεταξύ τους υποκαθιστώντας τα έκπτωτα μέλη, και πάντοτε με την προϋπόθεση ότι συναινεί η αναθέτουσα αρχή.

5.4. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η κατ' άρθρο συζήτηση πραγματοποιήθηκε σε ένα πιο ήπιο κλίμα ανάμεσα στη Νέα Δημοκρατία, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος και τον Συνασπισμό.

Οι αντιθέσεις εστιάστηκαν στο κατά πόσο επέρχονται ή όχι αλλαγές με τον νέο νόμο, ο οποίος σε κάθε περίπτωση αποτελεί τροποποίηση του ν.3310/2005. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι με το υπό συζήτηση νομοσχέδιο δεν προτείνονται μεγάλες αλλαγές σε σχέση με τα προϊσχύοντα, ενώ αντίθετα ο Συνασπισμός και το Κ.Κ.Ε υποστήριξαν αντιθέτως ότι επέρχονται μεγάλες αλλαγές.

Γεγονός πάντως είναι ότι στον νέο νόμο έχουν εισαχθεί αρκετές νέες διατάξεις ενώ εξακολουθούν να ισχύουν προγενέστερες διατάξεις¹¹¹. Κατ' αρχήν αίρεται το ασυμβίβαστο της παράλληλης ιδιότητας του μετόχου Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και του εργολήπτη ή προμηθευτή του Δημοσίου. Με τις νέες διατάξεις καταργούνται όλα τα ασυμβίβαστα, ενώ εισάγεται ως μόνη προϋπόθεση η άσκηση ενεργητικής ή παθητικής διαφθοράς σε βάρος των αναθετουσών αρχών του Δημοσίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 3¹¹² του νομοσχεδίου, «οι υποψήφιοι σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου αποκλείονται εάν, μετά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης με ισχύ δεδικασμένου, αποδειχθεί ότι, λόγω της ασυμβίβαστης ιδιότητάς τους, διέπραξαν το αδίκημα της ενεργητικής διαφθοράς κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου». Ως οριστική καταδικαστική απόφαση που έχει ισχύ δεδικασμένου νοείται εκείνη κατά της οποίας δεν είναι δυνατόν να ασκηθούν ένδικα μέσα, είτε διότι δεν προβλέπονται, είτε γιατί τα προβλεπόμενα δεν ασκήθηκαν, με αποτέλεσμα να έχουν παρέλθει οι προθεσμίες τους. Το αδίκημα της «ενεργητικής διαφθοράς» προβλέπει ότι η δωροδοκία μπορεί να στοιχειοθετείται εφόσον ο δράστης υπόσχεται να παρέχει απευθείας ή δια μεσολαβητού υλικό ή άλλο ωφέλημα πάσης φύσεως ασχέτως αν η προσφορά υλοποιηθεί και το ωφέλημα προκύψει. Ο σχετικός έλεγχος ασκείται από το ΕΣΡ, το οποίο θα τηρεί αρχείο επιχειρήσεων ΜΜΕ και επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις, ενώ θα συνεχίσει να εκδίδει πιστοποιητικά διαφάνειας.

Η έννοια του βασικού μετόχου προσδιορίζεται με βάση το ποσοστό 1%, ενώ παραμένει ως έχει και η διάταξη περί συγγενών και παρένθετων προσώπων, χωρίς βέβαια να συντρέχουν ασυμβίβαστα εφόσον δεν πληρούνται η προϋπόθεση της οριστικής καταδίκης για δωροδοκία. Επίσης ισχύουν η απαγόρευση συμμετοχής εξωχωρίων εταιρειών στις επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις και στις

¹¹¹ Βλ. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=5347&subid=2&PubID=15450&word=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3>

¹¹² Βλ. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomodetails.asp?lawid=392>

επιχειρήσεις ΜΜΕ και η υποχρέωση δήλωσης «πόθεν έσχες» για όσους συμμετέχουν σε επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις και σε επιχειρήσεις ΜΜΕ.

Με το άρθρο 8¹¹³ του νέου νόμου καταργείται η υποχρέωση ονομαστικοποίησης μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για εταιρείες που είναι εισηγμένες στα Χρηματιστήρια κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ο.Ο.Σ.Α. Ακόμα διατηρείται η ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου των εταιρειών που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις με αντάλλαγμα άνω του 1 εκατ. ευρώ. Τέλος η ίδια υποχρέωση ισχύει και για τις αλλοδαπές εταιρείες εφόσον όμως το δίκαιο της χώρας όπου έχουν την έδρα τους επιβάλλει την ονομαστικοποίηση των μετοχών.

5.5. Η «υποδοχή» από τον Τύπο του νέου ν.3414/2005

Η εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» σε άρθρο¹¹⁴ της στις 29/10/2005 αναφέρει ότι ανετράπη η βασική φιλοσοφία του νόμου περί βασικού μετόχου, ότι δηλαδή όποιος έχει ΜΜΕ δεν μπορεί να συνάπτει δημόσιες συμβάσεις. Αλλα με την αυστηροποίηση των ποινών στην περίπτωση που τα δικαστήρια κρίνουν ότι υπήρξε όντως αθέμιτη επιρροή, βρέθηκε η «χρυσή τομή» ανάμεσα στην ελληνική κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εφημερίδα τονίζει ότι διατηρούνται, παρά τις αρχικές ενστάσεις του επιτρόπου Μακ Γκρίβι, το ποσοστό 1% του βασικού μετόχου, τα παρένθετα πρόσωπα, η ονομαστικοποίηση, οι απαγορεύσεις για τις εξωχώριες εταιρείες.

Σύμφωνα με το άρθρο τρία είναι τα βασικά σημεία του νέου νόμου: πρώτον το ασυμβίβαστο δεν νοείται πλέον ως τεκμήριο αλλά πρέπει να αποδεικνύεται από την άσκηση αθέμιτης επιρροής, δεύτερον οι ποινές που προβλέπονται από τυχόν έκδοση δικαστικής απόφασης είναι αυστηρές και φθάνουν μέχρι και την ποινή της ισόβιας κάθειρξης και τρίτον ο βασικός μέτοχος ορίζεται σε ποσοστό 1%, παραμένει ο κανόνας της ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου, τόσο για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου, όσο και για τις επιχειρήσεις ΜΜΕ, ενώ ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων του νόμου παραμένει στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.

¹¹³ Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/nomodetails.asp?lawid=392>

¹¹⁴ http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=47582144, Χ. Κοραή, Κ. Μοσχονάς

Η ίδια εφημερίδα στις 11/11/2005 υποστηρίζει¹¹⁵ ότι έχει δημιουργηθεί η αίσθηση, ότι μετά την ψήφιση του νέου νόμου, το περιεχόμενο του οποίου προέκυψε έπειτα από διαβούλευση της ελληνικής κυβέρνησης με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ασυμβίβαστο μεταξύ επιχειρηματικής και διευθυντικής δραστηριοποίησης στον χώρο των ΜΜΕ και στον χώρο των δημοσίων έργων καταργήθηκε.

Κάνοντας αναφορά στο άρθρο 14 παράγραφο 9, θα τονίσει ότι στα άρθρα 3 παράγραφος 1 και 4, και 5 του νέου νόμου επαναλαμβάνεται η συνταγματική ρύθμιση αλλά προστίθεται ως περαιτέρω προϋπόθεση για τον αρμόδιο κρατικό έλεγχο του ασυμβίβαστου και την επιβολή κυρώσεων η απόδειξη με δικαστική απόφαση που έχει ισχύ δεδικασμένου της «in conrteto» συνδρομής ενεργητικής διαφθοράς κατά τους ορισμούς του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Η εφημερίδα αναφέρει ότι οι ρυθμίσεις του νέου νόμου δεν είναι απαραίτητα αντισυνταγματικές αλλά δεν εξειδικεύουν πλήρως το συνταγματικό ασυμβίβαστο, τον απαγορευτικό κανόνα δικαίου του άρθρου 14 παρ. 9 του Συντάγματος εδ. ε', καθώς προβλέπουν κυρώσεις μόνο επί συρροής του ασυμβίβαστου με συνθήκες ενεργητικής διαφθοράς.

Ένα άλλο θέμα που τίθεται είναι αν είναι «δικαιοπολιτικά» ορθό το ίδιο το άρθρο 14 παράγραφος 9 του Συντάγματος σε περίπτωση που το συνταγματικό ασυμβίβαστο έρχεται σε αντίθεση με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Όπως εκτιμάται δεν είναι εύκολο να υποστηρίξει κανείς τεκμηριωμένα ότι το συνταγματικό ασυμβίβαστο αντίκειται στο ευρωπαϊκό δίκαιο.

Σύμφωνα με άλλο άρθρο¹¹⁶ στην ίδια εφημερίδα στις 2/11/2005, του Δημήτρη Χαραλάμπη, αντιπροέδρου του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, τα πιστοποιητικά διαφάνειας, με τη σημερινή τους μορφή, είναι αδύνατον να εκδοθούν από το Ε.Σ.Ρ. «Προσωπικά -τόνισε- πιστεύω ότι παρά τη μη απαραίτητη πολυπλοκότητα που έχει ο νόμος, η βάση του είναι κοινοτική. Με αυτόν τον τρόπο εκπληρώνονται οι θεμελιώδεις ρυθμίσεις του Συντάγματος¹¹⁷ και θεωρώ ότι ανοίγει ο δρόμος στην επόμενη αναθεώρηση να καταργηθεί το άρθρο 14 παρ. 9, το οποίο ουσιαστικά βρίσκεται σε αντίθεση με τις προηγούμενες θεμελιώδεις αρχές. Με τον νέο νόμο συρρικνώνεται η έννοια του «βασικού μετόχου» στις πραγματικές του

¹¹⁵ Βλ. http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=41769584, Β. Τσέμος Διδάκτωρ του Δημοσίου Δικαίου

¹¹⁶ Βλ. http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=55343888

¹¹⁷ Άρθρο 2 παράγραφος 1 και άρθρο 5 παράγραφος 1

διαστάσεις¹¹⁸». Και επισημαίνει ότι το ΕΣΡ δεν μπορεί να κάνει καμία παρατήρηση μέχρι να ψηφιστεί ο νόμος και να εξεταστεί από τους νομικούς συμβούλους της Ανεξάρτητης Αρχής.

Δημοσίευμα της εφημερίδας «Ημερησία» στις 31/10/2005 αναφέρει¹¹⁹ ότι η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να συμμορφωθεί πλήρως με την ευρωπαϊκή νομοθεσία στο θέμα του «βασικού μετόχου», ύστερα από πολύμηνες διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Όσον αφορά το ποσοστό που χαρακτηρίζει κάποιον ως «βασικό μέτοχο», η «Ημερησία» αναφέρει ότι ο «βασικός μέτοχος» ορίζεται σε ποσοστό 1% και ο κανόνας της ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου ισχύει τόσο για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου όσο και για τις επιχειρήσεις ΜΜΕ, ενώ ο έλεγχος των διατάξεων παραμένει στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.

Η εφημερίδα «Το Βήμα» σε άρθρο¹²⁰ της που δημοσίευσε στις 30/10/2005 υποστηρίζει ότι σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε η κυβέρνηση για τον βασικό μέτοχο ύστερα από πολύμηνες διαβουλεύσεις των αρμόδιων υπηρεσιών των Βρυξελλών και της ελληνικής πλευράς. Όπως αναφέρεται στο άρθρο του «Βήματος», ο κ. Ρουσόπουλος δήλωσε ότι παύει να αποτελεί τεκμήριο το ασυμβίβαστο στις ιδιότητες ιδιοκτητών ΜΜΕ και εργοληπτών του δημόσιου τομέα: «Η διάταξη του Συντάγματος που επιβάλλει τις ασυμβίβαστες ιδιότητες μεταξύ των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου και των ΜΜΕ εφαρμόζεται υπό την έννοια ότι απαγορεύει την άσκηση αθέμιτης επιρροής εις βάρος των αναθετουσών αρχών του Δημοσίου¹²¹».

Παράλληλα, ο Υπουργός Επικρατείας της Νέας Δημοκρατίας τόνισε ότι το ασυμβίβαστο δεν νοείται πλέον ως τεκμήριο, αλλά πρέπει να αποδεικνύεται από την άσκηση αθέμιτης επιρροής. Όσο για τις ποινές που προβλέπονται από την τυχόν έκδοση δικαστικής απόφασης, όπως υπογραμμίζει ο κ. Ρουσόπουλος, είναι αυστηρές και φθάνουν ως την ποινή της ισόβιας κάθειρξης.

---

¹¹⁸ Ομοίως βλ.ε.

http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=55343888

¹¹⁹ Βλ. <http://www.imerissia.gr/article.asp?catid=4667&subid=2&PubID=208955&word=%E2%E1%F3%E9%EA%EF%F3+%EC%E5%F4%EF%F7%EF%F3>, Γ. Καμπουράκης

¹²⁰ Βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14603&m=A12&aa=2

¹²¹ Ομοίως βλ.ε. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14603&m=A12&aa=2

Τέλος στο άρθρο αναφέρεται ότι ο βασικός μέτοχος ορίζεται σε ποσοστό 1%, παραμένει ο κανόνας της ονομαστικοποίησης μέχρι φυσικού προσώπου τόσο για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου όσο και για τις επιχειρήσεις ΜΜΕ και ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων του νόμου παραμένει στο ΕΣΡ.

Την 1/11/2005 η εφημερίδα «Το Έθνος» θα κάνει λόγο¹²² σχετικά με το τι αλλάζει με τον καινούριο νόμο. Όπως λέει με τον νέο νόμο για τον «βασικό μέτοχο» αίρεται το ασυμβίβαστο της παράλληλης ιδιότητας του μετόχου Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και του εργολήπτη ή προμηθευτή του Δημοσίου. Με τις νέες διατάξεις καταργούνται όλα τα ασυμβίβαστα, ενώ εισάγεται μόνο η προϋπόθεση της άσκησης ενεργητικής ή παθητικής διαφθοράς σε βάρος των αναθετουσών αρχών του Δημοσίου.

Τονίζει επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 3¹²³ του ν.3414, «οι υποψήφιοι σε διαγωνιστικές διαδικασίες του Δημοσίου αποκλείονται εάν, μετά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης με ισχύ δεδικασμένου, αποδειχθεί ότι, λόγω της ασυμβίβαστης ιδιότητάς τους, διέπραξαν το αδίκημα της ενεργητικής διαφθοράς κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου». Όπως μας πληροφορεί ως οριστική καταδικαστική απόφαση που έχει ισχύ δεδικασμένου νοείται εκείνη κατά της οποίας δεν είναι δυνατόν να ασκηθούν ένδικα μέσα, είτε διότι δεν προβλέπονται, είτε γιατί τα προβλεπόμενα δεν ασκήθηκαν, με αποτέλεσμα να έχουν παρέλθει οι προθεσμίες τους. Το αδίκημα της «ενεργητικής διαφθοράς» προβλέπει ότι η δωροδοκία μπορεί να στοιχειοθετείται εφόσον ο δράστης υπόσχεται να παρέχει απευθείας ή δια μεσολαβητού υλικό ή άλλο ωφέλημα πάσης φύσεως ασχέτως αν η προσφορά υλοποιηθεί και το ωφέλημα προκύψει. Ο σχετικός έλεγχος ασκείται από το ΕΣΡ, το οποίο θα τηρεί αρχείο επιχειρήσεων ΜΜΕ και επιχειρήσεων που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις, ενώ θα συνεχίσει να εκδίδει πιστοποιητικά διαφάνειας. Η έννοια του βασικού μετόχου προσδιορίζεται με βάση το ποσοστό 1%, ενώ παραμένει ως έχει και η διάταξη περί συγγενών και παρένθετων προσώπων, χωρίς βέβαια να συντρέχουν ασυμβίβαστα εφόσον δεν πληρούνται η προϋπόθεση της οριστικής καταδίκης για δωροδοκία. Επίσης ισχύουν η απαγόρευση συμμετοχής εξωχωρίων εταιρειών στις επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις και στις επιχειρήσεις ΜΜΕ και η

¹²² Βλ. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=5347&subid=2&PubID=15450&word=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3>, Σόνια Χαϊμάντα

¹²³ Βλ.ε <http://www.parliament.gr/ergasies/nomodetails.asp?lawid=392>

υποχρέωση δήλωσης «πόθεν έσχες» για όσους συμμετέχουν σε επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις και σε επιχειρήσεις ΜΜΕ.

Τέλος θα γίνει αναφορά σε μια ακόμα αλλαγή που εισάγει ο ν.3414. Πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 8¹²⁴ του νέου νόμου καταργείται η υποχρέωση ονομαστικοποίησης μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου για εταιρείες που είναι εισηγμένες στα Χρηματιστήρια κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ο.Ο.Σ.Α. Ακόμα διατηρείται η ονομαστικοποίηση των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου των εταιρειών που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις με αντάλλαγμα άνω του 1 εκατ. ευρώ. Τέλος η ίδια υποχρέωση ισχύει και για τις αλλοδαπές εταιρείες εφόσον όμως το δίκαιο της χώρας όπου έχουν την έδρα τους επιβάλλει την ονομαστικοποίηση των μετοχών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το θέμα του «βασικού μετόχου» γεννήθηκε μέσα από την αναθεώρηση του Συντάγματος και πιο συγκεκριμένα από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 14 παρ. 9. Η συγκεκριμένη διάταξη, ως προς το σκοπό της, υποστηρίχθηκε απ' όλες, ανεξαιρέτως, τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας και ψηφίσθηκε από τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή του 2001 με ευρεία πλειοψηφία. Κρίθηκε δηλαδή από τις κοινοβουλευτικές δυνάμεις ότι η «μετάλλαξη» της αποστολής των ΜΜΕ και συνακόλουθα η δημιουργία φαινομένων αθέμιτης επιρροής που ασκούνται από ΜΜΕ στην οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, έπρεπε να αρθεί.

Η έλλειψη διαφάνειας που παρουσιάστηκε στην Ελλάδα ήταν πράγματι ιδιόμορφη και εξέφευγε των ορίων της συνήθους διαφθοράς, που συνίσταται στην αποδεδειγμένη και άμεση επιρροή τρίτων σε συγκεκριμένη έννομη σχέση δημόσιου δικαίου, συμβατική ή μη. Η αδιαφάνεια που κλήθηκε ν' αντιμετωπίσει η εσωτερική έννομη τάξη οφείλεται όπως είδαμε παραπάνω στη «μετάλλαξη» της αποστολής και του ρόλου των ΜΜΕ εξαιτίας της επιδίωξης, από την πλευρά των συμμετεχόντων σε ορισμένα απ' αυτά, οικονομικών συναλλαγών μεγάλου αντικειμένου με το ίδιο το κράτος, όπως επίσης στην έμμεση επιρροή τους στις οικονομικές λειτουργίες του κράτους και, ιδίως, στη διαδικασία σύναψης δημόσιων συμβάσεων. Επρόκειτο για φαινόμενα αδιαφάνειας τα οποία δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν από τις

---

¹²⁴ Ομοίως βλε <http://www.parliament.gr/ergasies/nomodetails.asp?lawid=392>

συνήθεις διατάξεις περί διαφθοράς, σύμφωνα με τις απόψεις που επικράτησαν κατά την αναθεωρητική διαδικασία.

Κατά συνέπεια λόγω της ιδιαίτερης φύσης του «φαινομένου» της αδιαφάνειας στον εσωτερικό δημόσιο βίο και των αφανών και έμμεσων διαδικασιών πρόκλησής της, δεν υπήρχε η δυνατότητα διαφορετικής αντιμετώπισης του φαινομένου, στο πλαίσιο της υφιστάμενης ελληνικής ιδιομορφίας, πέρα από τη συγκεκριμένη ρύθμιση του άρθρου 14 παρ. 9. Και αυτό διότι επιτακτικοί λόγοι δημόσιου συμφέροντος καθιστούσαν επιβεβλημένη την ίδια την αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος προς την κατεύθυνση αυτή.

Η συνταγματική πολιτική που καθόρισε το σύνολο της αναθεώρησης επιμερίστηκε, κατά τον Εισηγητή της Πλειοψηφίας, σε πέντε αλληλένδετες αρχές οι οποίες ταυτίστηκαν με τους άξονες της αναθεώρησης: *στην αρχή της διαφάνειας στον δημόσιο βίο, στην αρχή της ασφάλειας κάθε ατόμου, στην αρχή της συμμετοχής των πολιτών, στην αρχή της συναίνεσης που προστέθηκε στην κλασική αντίληψη περί δημοκρατικής αρχής και τέλος στην αρχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*». Οι αρχές αυτές συζητήθηκαν από όλες τις δυνάμεις που συμμετείχαν στο αναθεωρητικό έργο.

Η θέσπιση και η λειτουργία εγγυήσεων διαφάνειας αποτέλεσε επομένως κατά την αντίληψη όχι μόνο της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας βασική προϋπόθεση για την υπεράσπιση της πολιτικής, άρα και για την υπεράσπιση της ίδιας της δημοκρατίας απέναντι σε ποικίλες πιέσεις που προέρχονται από φορείς εξουσίας οικονομικής, κοινωνικής, επικοινωνιακής ή ακόμα και τεχνολογικής ή επιστημονικής οι οποίοι βρίσκονται εκτός πολιτικού, δηλαδή εκτός δημοκρατικού ελέγχου. Δεδομένου δε ότι η διαφάνεια είναι συνυφασμένη με την ίδια την έννοια και τη λειτουργία της δημοκρατίας, τίθεται το ερώτημα εάν μπορεί μια διάταξη να άρει την διαπλοκή.

Ο ν.3021/2002, που ήταν ο εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 14 παρ.9, είχε ως στόχο την άρση της διαπλοκής. Αυτός ο στόχος τελικά κρίθηκε ότι δεν επιτεύχθηκε και ο ν.3021 αντικαταστάθηκε από το ν.3310/2005, ο οποίος αποτέλεσε εξέλιξη του προηγούμενου σε αυστηρότερη μορφή. Και τα δύο νομοθετήματα αποτέλεσαν πρότυπα δυσεφάρμοστων ρυθμίσεων με στόχο την κρατική παρέμβαση στην οικονομική ζωή της χώρας.

Τελικά ο ν.3310 τροποποιήθηκε και έτσι δημιουργήθηκε ο ν.3414/2005. Με τον τελευταίο νόμο φαίνεται ότι το θέμα του «βασικού μετόχου» μετατοπίστηκε σε μια άλλη εξουσία, τη δικαστική. Τα δικαστήρια θα κρίνουν πλέον αν υπάρχει κατά

περίπτωση άσκηση αθέμιτης επιρροής. Οι ποινές θα επιβάλλονται ύστερα από έκδοση δικαστικής απόφασης. Και έτσι οι υποψήφιοι σε διαγωνιστικές διαδικασίες του δημοσίου αποκλείονται εάν, μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης με ισχύ δεδικασμένου, αποδειχθεί ότι λόγω της ασυμβίβαστης ιδιότητάς τους διέπραξαν το αδίκημα της ενεργητικής διαφθοράς, κατά την έννοια του Κοινοτικού Δικαίου. Οι δυσκολίες στην απόδειξη της υπαρκτής ή μη αθέμιτης επιρροής θα δείξουν αν με τις θεσμικές αυτές αλλαγές το δυσεφάρμοστο των διατάξεων θα αποτελέσει πλέον μέρος του δικαστικού έργου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλιβιζάτος Ν., «Σύνταγμα και «Διαπλοκή», Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας», 1/2004, Νομική Βιβλιοθήκη.
2. Βενιζέλος Ε., «Το Σχέδιο της Αναθεώρησης του Συντάγματος, Η γενική εισήγηση της Πλειοψηφίας προς τη Ζ Αναθεωρητική Βουλή», Έκδοση Εργασίας, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2000.
3. Καράκωστας Ι. Κ., *Το Δίκαιο των ΜΜΕ*, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2003.
4. Καράκωστας Ι. Κ., *Η Νομοθεσία των ΜΜΕ*, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2000.
5. Κασιμάτης Γ., «Το ασυμβίβαστο των ιδιοτήτων του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης σε σχέση με τις αντίστοιχες ιδιότητες προσώπων που αναλαμβάνουν την εκτέλεση έργων ή προμηθειών και την παροχή υπηρεσιών του δημοσίου και νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα», Γνωμοδότηση, ΤοΣ 2003.
6. Παπασταμάτη Α., *Η καταπολέμηση της διαπλοκής στα πλαίσια των συμβάσεων του Δημοσίου, συμβατότητα των ρυθμίσεων με το κοινοτικό δίκαιο*, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα 2003
7. Τροβά Ε., *Εξουσίες και Διαφάνεια*, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005.
8. Χαραλάμπης Δ., «Σκέψεις σχετικά με τα ζητήματα της διαφάνειας, τις «Ασυμβίβαστες Ιδιότητες» και το «Βασικό Μέτοχο», ΔιΜΜΕ 1/2004

ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14442&m=B52&aa=1
2. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14360&m=A14&aa=1
3. http://www.evenizelos.gr/index.php?page=speeches_details&id=561&category_id=1

4. http://www.evenizelos.gr/index.php?page=news_details&id=231&category_id=231
5. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14366&m=A36&aa=1
6. <http://www.agelioforos.gr/agelioforos.gr/archive/article.asp?date=3/18/2005&page=3>
7. <http://www.agelioforos.gr/agelioforos.gr/archive/article.asp?date=4/21/2005&page=8>
8. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18200&m=N10&aa=1
9. http://www.enet.gr/online/online_print.jsp?id=47429880
10. http://www.enet.gr/online/online_print.jsp?id=34938296
11. http://www.enet.gr/online/online_print.jsp?id=70305656
12. <http://tovima.dolnet.gr/print.php?e=B&f=14366&m=A36&aa=1>
13. <http://tovima.dolnet.gr/print.php?e=B&f=14424&m=B39&aa=1>
14. http://www.enet.gr/online/online_text?c=110&id=86833680&dt=21/04/2005
15. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14458&m=A16&aa=1
16. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14442&m=B52&aa=1
17. http://www.diktvo.org/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=30&Itemid=72
18. http://www.apodimos.gr/Articles/Dec_2004
19. http://www.kavalanet.gr/enimerosi/news_static/EEpkFVFFEEoOqTjivb.php
20. http://www.loverdos.gr/print_article_detail.php?cat=13&art=419
21. <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/search/>
22. <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/fakeloi/item.php?id=127>
23. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14442&m=B51&aa=1
24. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/m-metoxos-eis.pdf>
25. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ProtasiEpitropon/m-metoxos-prak.pdf>
26. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/M-METOXOS-pap.pdf>
27. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18067&m=N09&aa=2
28. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14345&m=D02&aa=1
29. http://www.tanea.gr/print_article.php?e=A&f=18146&m=N04&aa=2

30. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14372&m=A09&aa=1
31. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14390&m=A50&aa=1
32. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/p-meson.eis.pdf>
33. <http://www.infosoc.gr/content/downloads/KEF12.pdf>
34. <http://www.parliament.gr/politeuma/syntagmaDetails.asp?ArthroID=17>
35. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>
36. <http://www.parliament.gr/ergasies/showfile.asp?file=es051102.txt>
37. http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=47582144
38. http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=41769584
39. http://www.enet.gr/online/online_hprint.jsp?q=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3&a=&id=553438
40. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=5347&subid=2&PubID=15450&word=%C2%C1%D3%C9%CA%CF%D3+%CC%C5%D4%CF%D7%CF%D3>
41. <http://www.parliament.gr/ergasies/nomodetails.asp?lawid=392>
42. <http://www.imerissia.gr/article.asp?catid=4667&subid=2&PubID=208955&word=%E2%E1%F3%E9%EA%EF%F3+%EC%E5%F4%EF%F7%EF%F3>
43. http://www.tovima.gr/print_article.php?e=B&f=14603&m=A12&aa=2

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. http://tovima.dolnet.gr/front_page.php
2. <http://digital.tanea.gr/>
3. <http://www.kathimerini.gr/>
4. <http://www.enet.gr/online/online>
5. <http://www.ethnos.gr/>
6. <http://www.adesmeytos.gr/cover/>
7. <http://www.apogevmatini.gr/>

8. <http://www.rizospastis.gr/>
9. <http://www.naftemporiki.gr/>
10. <http://www.imerissia.gr/>
11. <http://www.avgi.org/>

